

Důležitost subkultury graffiti v jedincově životě a jeho postoj k dnešní společnosti

Petra Faistlová

Bakalářská práce

2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra FAISTLOVÁ**
Osobní číslo: **H09336**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Důležitost subkultury graffiti v jedincově životě
a jeho postoj k dnešní společnosti**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti subkultur mládeže.
příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. Psychologický slovník. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.

HOUŠKA, Tomáš. Graffiti rules. Praha: Tomáš Houška, 2000. ISBN 80-86065-18-9.

OVERSTREET, Martina. In graffiti we trust. Praha: Mladá fronta, 2006. ISBN 80-204-1325-1.

SMOLÍK, Josef. Subkultury mládeže: uvedení do problematiky. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.

ŠVARČÍČEK, R., K. ŠEĐOVÁ a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jarmila Šťastná

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2011

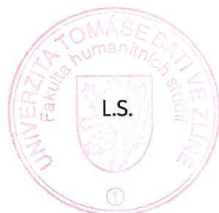
Termín odevzdání bakalářské práce:

4. května 2012

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ..... 3.5.2012 .....

.....
.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Důležitost subkultury graffiti pro jedince a jeho pohled na dnešní společnost“ je rozdělena na dvě části teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou popsány základní pojmy a subkultura graffiti jako součást dnešní společnosti.

Praktická část je zaměřena na metodologii výzkumu, jejíž podstatou je průzkum za pomoci rozhovorů. Základním cílem je zjistit, jaké vztahy mají členové subkultury graffiti vzhledem k rodině a jejich širšímu sociálnímu okolí.

Klíčová slova:

Subkultura graffiti, writening, writer, sociálně patologické jevy

ABSTRACT

Bachelor thesis "The importance of the Graffiti Subculture within One's Life and His attitude to Today's society" is divided into two parts: theoretical and practical. In the theoretical section are described the basic concepts and graffiti subculture as a part of today's society. The practical part is focused on research methodology, which is based on research through interviews. The main point is to determine what relationships have members of the subculture of graffiti with their families and social environment.

Keyword:

Graffiti subculture, writening, writer, sociály pathological phenoma

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Jarmile Šťastné za cenné rady, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práci. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině a přáteli za psychickou podporu. Další díky patří kolegyním z ročníku za rady, pomoc a oporu. V neposlední řadě také Aleně Šturmové za korekci chyb a obsahové stránky bakalářské práce.

Motto: „*Existuje právě tolik obrazů, kolik očí je k vidění.*“

(Sam Francis)

Prohlašuji, že odevzdaná bakalářská práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POJMŮ	11
1.1 MLÁDEŽ	11
1.2 KULTURA/SUBKULTURA	12
1.2.1 Kultura.....	12
1.2.2 Subkultura	13
1.3 SUBKULTURA MLÁDEŽE	15
1.4 SUBKULTURA VERSUS Hnutí.....	16
2 SUBKULTURA GRAFFITI	17
2.1 GRAFFITI	17
2.1.1 Styly písma graffiti.....	19
2.2 HISTORIE GRAFFITI.....	20
2.3 HISTORIE GRAFFITI V RÁMCI ČESKÉ REPUBLIKY	22
2.3.1 Graffiti ve Zlínském kraji.....	23
2.4 HIP HOP	24
3 PRÁVNÍ OPATŘENÍ A ZÁKONY V ČESKÉ REPUBLIKY	26
4 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY A SOCIÁLNÍ DEVIACE	28
II. II PRAKTICKÁ ČÁST	30
5 VÝZKUM	31
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	31
5.2 CÍLE VÝZKUMU	31
5.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	31
5.4 METODA VÝZKUMU.....	32
5.5 METODA SBĚRU DAT	32
5.6 METODA ANALÝZY DAT	33
5.7 VÝZKUMNÝ SOUBOR	33
5.8 PROFILY RESPONDENTŮ.....	34
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	36
6.1 ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	36
6.2 SHRnutí VÝSLEDKŮ	39
ZÁVĚR	42
SEZNAM LITERATURY	43
SEZNAM PŘÍLOH	45

ÚVOD

Je až zarážející jak moc se o fenoménu graffiti mluví, ale jak málo lidé skutečně o graffiti ví. Dalo by se říci, že se s ním setkáváme téměř denně, ale kolik málo o něm víme. Řekla bych, že je to jeden z důvodů proč, jsem si toto téma vybrala k psaní bakalářské práce. Dalším pohnutkou je zájem o mládež, je to jeden z okruhů, kterým se chci věnovat i do budoucna. Zahrnula bych sem i velkou spojitost s uměním. V dřívějších letech jsem o tento okruh měla velký zájem, i dnes se o umělecký směr zajímám, ale ne v míře, ve kterých bych chtěla, právě toto téma může být znovunalezením cesty zpět. Také bych chtěla přiblížit i veřejnosti, proč mladí tíhnou k této „rebelii“.

V rámci České republiky se o subkultuře graffiti mluví poměrně ve velké míře. V dřívějších letech byla „popularita“ hlavně v negativním smyslu, ale v posledních letech se zastánci graffiti snaží prezentovat i ve smyslu umění a smyslu životního stylu. Pořádají se různé workshopy a akce spojené se subkulturou graffiti. Zájem o tuto skupinu mladých lidí začala mít i odborná scéna. Sice mnoho ucelených publikací se nevydalo, ale myslím, že pokrok tu vidět je. Ve srovnání se světem jsem na tom trošku hůře, trochu pozadu. Například ve Spojených Státech Amerických jsou dostupné publikace, ve kterých je možné se seznámit s nejznámějšími představiteli graffiti, nejenom s těmi „starými“, ale i s těmi, co působí na scéně dnes.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Jedná se o část teoretickou, která je dále rozdělena na 4 hlavní kapitoly a praktickou část, která se dělí na dvě kapitoly.

V první kapitole teoretické části popisují základní pojmy, které jsou nezbytné pro pochopení daného tématu, jedná hlavně o základy pedagogiky a sociální pedagogiky.

Druhá kapitola je již plně zaměřena na subkulturu graffiti. Snažím se objasnit, o jakou sociální skupinu se jedná a jaký je její původ. Jde o celkové přiblížení dané skupiny.

Ve třetí kapitole jsem se zaměřila na zákony spojené se sprejerstvím v rámci České republiky. Je zde vymezen zákon 40/2009, Sb. uveden v trestním zákoníku z roku 2012.

Celá čtvrtá kapitola je věnována sociálně patologickým jevům v souvislosti s mládežnickými subkulturami a vlivu prevence na deviantní chování. Tato kapitola je zde zařazena i pro velkou provázanost s mým studovaným oborem.

Cílem praktické části je zjištění v jaké míře je pro sprejery subkultura graffiti důležitá a jaký názor mají na své okolí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POJMŮ

Ještě dříve než se začneme zabývat samotnou subkulturou graffiti, je dle mého názoru vhodné vymezit si několik pojmů, které jsou nezbytné pro další pokračování v bakalářské práci a spojení si jednotlivých sounáležitosti vymezující subkulturu graffiti.

1.1 Mládež

I když je dnešní doba hodně pokročilá, je nelehké nalézt jednu definici, která by zahrnovala všechna specifika pojmu mládež. Je to široká škála individualit, které nelze zaškatulkovat do jedné krátké definice. Mácha (1965 cit. podle Smolík, 2010, s. 19) před více jak 50 lety stanovil pro tuto skupinu charakteristické psychologické znaky: iniciativnost, schopnost překonávat překážky, sebedůvěra, ctižádost, snaha sebeuplatnění, snaha vidět nově to, co stará generace nechápe, kontrastní chování na styl života starší generace, odpor proti předsudkům, přežitkům, tuposti a dogmatismu, ale i zaměření se do budoucnosti a romantičnost. Pro některé je to naopak divokost a nespoutanost, „směšné boty a účesy“, omezování vlivu dospělých na jejich život a jistá atraktivita.

V odborné literatuře, psychologické i sociologické, můžeme najít vymezení mládí člověka jako (Smolík, 2010, s. 19 – 20):

- přechod mezi dětskou závislostí a relativní nezávislostí, období individuálního vývoje (dochází k dotváření předpokladů jedince k reprodukci) ontologické hledisko
- soubor subkulturních znaků vlastních pro mladé lidi (souvisí s určitým historickým obdobím, jeho podobou a proměnami) (Kabátek 1995 cit. podle Smolík, 2010, s. 20)

Podle Vágnerové (2005) je možné období dospívání rozdělit do dvou skupin. První je období pubescence. Období je ohraničeno věkem 11 – 13 až 14 – 15 let. Druhým je pak adolescence, věkově vymezená 16 až 18 – 22 lety. Toto věkové rozmezí není typické pro všechny autory a je možné se setkat s různým členěním. Například Švancara (1994) vymezuje pubescenci od 11 do 15 let a adolescenci od 15 do 20. Pro tato období je typická proměna sociálních vztahů, proměna tělesných proporcí (dívčím se zvýrazňují ženské tvary, nástup menstruace, pubické ochlupení, u chlapců je výrazný růst do výšky, změna hlasu, atd.). Za hlavní úkol tohoto období lidského vývoje můžeme považovat uvolnění se ze závislosti na rodičích a kontinuálně tomu navázání užších vztahů s vrstevníky obou

pohlaví. Z hlediska vztahů jsou pro mladé lidi velmi důležité vrstevnické skupiny. V tomto prostředí si mohou vynahrazovat to, co se jim nedostává ve světě dospělých (objevování vlastní identity, pocit důležitosti, absence kontroly ze strany dospělých, volný projev svých názorů, atd.). Do těchto skupin vstupují mladí dobrovolně a vyplňují zde svůj volný čas. Je to také velmi významná součást socializací a navazování nových přátelství. I zde mladí osvojují pravidla chování, soubory názorů, hodnot a postojů.

1.2 Kultura/subkultura

V následujících podkapitolách se zaměřuji na vlastnosti obou pojmů a jejich odlišnosti. Snažím se také vysvětlit jejich chápání v průběhu vývoje lidstva, jak se na tyto problémy dříve nahlíželo a jak se podvědomí změnilo v dnešní době.

1.2.1 Kultura

Poprvé se s tímto pojmem můžeme setkat v Antickém Řecku a Římě. Slovo kultura pochází z latinského slova *cole, colere* a mělo spojitost s půdou, nikoli zatím s uměním a lidskou tvorbou. Nový význam slovu dal *Marcus Tullio Cicero*, který tak učinil v *Tusculských hovorech* (1927). Spojil slovo kultura s chápáním lidské vzdělanosti a označil filozofii za „kulturu ducha“. Ve středověku bylo tohoto pojmu zneužíváno k náboženským účelům, bylo spojeno pouze s uctíváním Boha. V období humanismu a renesance se ale opět navracíme k původnímu spojení s hodnotami a vzděláním. K velkému zvratu chápání pojmu kultura dochází až v osvícenství, kdy Tylor definuje kulturu takto: „Kultura je komplexní celek, který zahrnuje poznání víru, umění, právo, morálku, zvyky a všechny ostatní schopnosti a obyčeje, jimiž se člověk odlišuje od zvířat“ (Tylor, 1874, s. 7). Od této doby chápeme tedy význam slova kultura jakou souhrn hodnot vytvořených člověkem, a to jak materiálních, tak i duchovních.

V dnešní době se setkáváme s nespočetným počtem definic pro pojem kultura. Není ale možné říci, že některé z nich jsou správné a jiné naopak chybné. Například Sopóci a Búzik (2009, s. 52) termín kultura spojují se „specifický, lidský, způsobem organizace, uskutečňováním a rozvojem činnosti, který je zpředmětněný (objektivizovaný) v materiálních i nemateriálních výsledcích lidské činnosti – především práce“.

Další vysvětlení toho, jak je možno chápat kulturu uvádí Hall (1997 cit. podle Smolík, 2010, s. 28) „kulturu je sdílenou konceptuální mapou, kde dochází ke sdílení jazykových

systemů a kódů, které se usměrňují překládáním mezi nimi. Toto překládání je dáno tím, že existují sociální konvence, že určité znaky reprezentují určité koncepty“.

Obě tyto definice se mi zdají být přesné, i když ve své podstatě jsou naprosto odlišné. U Sopóciho a Búzika můžeme vidět, že ji vztahují na veškerou činnost spojenou s lidským projevem, u Halla pak je možné pozorovat, že naopak bere kulturu jako komunikaci za pomoci kódů a symbolů. Za tyto symboly je pak možné považovat cokoliv, počínaje oblečením, účesem, až po styl hudebního vkusu. Tato symbolika je pak společným komunikačním kanálem pro členy subkultury.

Jak vyplývá z výše napsaného, kultura zahrnuje náš běžný život. Je tvořena jazykem, náboženstvím, morálkou, sportem, potřebami, právem, technikou i technologií, uměním, vědou, znalostmi, zvyky, obyčejí, módou. Obecněji tedy říci, že ji tvoří (Smolík, 2010, s. 28 – 29):

- kulturní artefakty (materiální výtvořiny lidské činnosti)
- sociokulturní regulativy (sociální normy a pravidla chování)
- ideje (nemateriální hodnoty, cíle, vize a představy)
- sociální instituce (ustálené způsoby jednání organizující lidské chování)
- jazyk.

Kultura poskytuje lidem tu jedinečnou možnost vyjádřit své subjektivní pocity a pohled na svět pro ně specifickým způsobem. Mezi hlavní vlastnosti kultury patří to, že je dědičná, naučená, sdílená, symbolická, integrovaná, racionální, dynamická, adaptibilní.

1.2.2 Subkultura

Poprvé se s pojmem subkultura můžeme setkat ve 40. letech 20. století. Od této doby se definice tohoto pojmu výrazně změnily. Navíc uvést jednotnou definici z jednoho daného hlediska je nemožné. Definice tvoříme pouze pro jednu danou subkulturu, a to vypsáním jejich základních rysů a znaků. Termín subkultura se využívá v sociologii pro postihnutí souborů kulturních prvků v rámci jedné malé skupiny, jednoho národa, jednoho státního útvaru, případně širšího společenství. Tyto typické rysy odlišují danou skupinu od ostatních skupin či celku v daném státě. Mezi hlavní znaky subkultury tedy patří viditelné odlišení od dominantní (majoritní, mainstreamové, hegenomní) kultury. Charakter a velikost odlišných znaků od majoritní kultury je determinován celou řadou faktorů (věk, zaměstnání, náboženství – sekty, národnost, etnikum, rasa, zájmy, aj.)

Jak bylo již řečeno, definic pro subkulturu bylo nepřehledné množství. Na tomto místě tedy uvádím ty, které se mi zdají být podle mého názoru nejpřesnější.

Gordon (1947 cit. podle Téra, 2007, s. 13) popsal subkulturu jako „pododdělení národní kultury, složené z kombinace osídlení a náboženské příslušnosti, které tvoří svou kombinací fungující jednotu, jež integračně upevňuje na ní se podílející jedince“. Myslím, že tato definice přesně ukazuje, jak byla subkultura chápána na svém začátku a jak bude vidět dále, jak se její chápání mění v průběhu staletí. Je zde uveden vzkaz pouze s kulturní, či náboženskou orientací.

Dyoniziak (1968 cit. podle Smolík, 2010, s. 32) charakterizuje subkulturu takto: „Jestliže více jednotlivců má podobné problémy a jestliže na základě společných zájmů a snah vzniknou dosti trvalé vazby mezi vrstevníky, kteří tvoří jen jim odpovídající a pouze je zavazující normy, hodnoty a vzory, pak jistý souhrn těchto norem, hodnot a vzorů tvoří subkulturu vymezeného souboru.“ I když tato definice pochází z 50. let 20. století a jedná se o druhou nejstarší definici v mém výčtu, přijde mi jako jedna s nejucelenějších a nejpřesnějších.

Holmes (1988 cit. podle Téra, 2007, s. 13) popisuje subkulturu jako „skupinu, která je součástí širší kultury, ale má své odlišné normy, hodnoty a životní styl“. Na této definici se shoduje mnoho odborníků. Jedná se sice o krátkou, leč výstižnou definici, která i po letech vystihuje podstatu subkulturních skupin.

Dle Linharta a kol (2004, s. 354) předpona „sub“ má význam „pod, dole, nižší, menší než“. Zde si dovoluji nesouhlasit, jelikož jsme si všichni rovni a to, že „jen“ posloucháme jiný styl hudby, či se jinak oblékáme, nejsme něco méně, než většina.

Dle Hartla (2010, s. 560) je subkultura „kultura, která se zastávanými hodnotami liší od kultury dominantní, již je ale součástí“. Ano, i zde souhlasím, z mého hlediska by bez subkultur byla naše společnost jednotvárná a méně bohatá.

Nejvíce se přikláním k definicím dle Holmese a Dyoniziaka. A to z důvodu, že je to dle mého názoru vnímáno běžně. Jen málo se dnes vidí názor, že členové subkultury jsou podřadní, či mají menší význam pro naši společnost.

Cohen (1955 a, b cit. podle Smolík, 2010, s. 32) zastává názor, že subkultura vzniká tehdy, když se určitý počet lidí se stejnými problémy spojí a vyjadřují svůj postoj vůči dominantní společnosti. Subkultura je dále determinovaná tím, v jakém prostředí

je utvářena, tedy co je v dané společnosti tolerováno, a co je považováno za deviantní nebo co skutečně je deviantní. Potom je obvykle subkultura odmítána, odsuzována a stavěna na okraj společnosti. Pokud ale není chování subkultury považováno za deviantní, bývá na ni nahlíženo jako na něco jinakého, odlišného. Ke vstupu do subkultury může jedince motivovat i to, že si přeje nalézt adekvátní status a společenskou roli. Subkultura mu v tomto smyslu nabízí prostor pro interakci, sdílení hodnot s podobně většinově „nepřizpůsobivými“ jedinci a pocit ochrany před případnými odsudky ze strany ostatních a možnost kompenzace nenaplněného statusu v rámci majoritní společnosti. Nabízí mu jakousi pomocnou ruku při potřebě někam patřit a mít zde slušné postavení. (Smolík, 2010, s. 32 – 33)

Z výše zmíněného vyplývá, že jedinci subkultury mohou pomocí znaků (určité předměty, které jsou součástí daného stylu) komunikovat s většinou společností, kdy daný znak představuje určitou zprávu. Těmito znaky ale zčásti narušují již zaběhlé kódy a tím mohou vyvolávat ve společnosti neklid. Po čase však může být subkultura přijata jako nedílná součást majoritní společnosti.

1.3 Subkultura mládeže

Po vymezení a objasnění termínů mládež a subkultura se tedy můžeme soustředit na vymezení termínu subkultura mládeže. O tomto pojmu se v sociologii hovoří asi od 50. let 20. století. A stejně jako v předchozím případě u subkultury, ani zde nelze jasně vymežit jedinou definici. Promítá se zde seberealizace jedince i celé subkulturní skupiny. Je možné říci, že čím komplexnější je kultura a čím diferencovanější je populace, tím je větší možnost pro vznik subkultury. O vymezení a užití pojmu subkultura mládeže se hovoří již od poloviny 60. let. (Smolík, 2010, s. 35)

Jak tedy definovat subkulturu mládeže? „Subkultura mládeže je typ subkultur vázaný na specifické způsoby chování mládeže, na její sklon k určitým hodnotovým preferencím, akceptování či zavrhování určitých norem, životní styl odrážející podmínky života. Subkulturu lze smysluplně vymežit a pochopit pouze ve srovnání s hodnotami, chováním a životním způsobem dospělých v jedné a téže společnosti.“ (Smolík, 2010, s. 35)

Subkultura mládeže je tedy skupina mladých lidí, kteří jsou spojeni něčím společným, co je odlišuje od členů ostatních sociálních skupin.

1.4 Subkultura versus hnutí

I když se bakalářská práce nezabývá přímo hnutím, považovala jsem za vhodné zde vložit kapitolu zabývající se rozdíly mezi těmito fenomény subkultura – hnutí. Požívání těchto pojmů je mnohdy užito chybně. Například hnutí skinhead, nebo hnutí punk, v obou případech se jedná o subkulturu. Jak je teda lze od sebe odlišit?

Pro hnutí je typické, že se vyznačuje větší názorovou a ideologickou jednotou, vznášejí jisté požadavky, předem jsou definovány cíle (např. „dělnické hnutí“, „anarchistické hnutí“, aj.). Jedná se také většinou o širší výseč společnosti. Sociální hnutí je dále neformální a týká se politických anebo kulturních konfliktů.

Dle Císaře (2008, s. 29) jsou jedinci účastníci se sociálních hnutí „jednotlivci, kteří věnují podstatnou část svého času nebo jiných zdrojů politickým, avšak zároveň přímo s volbami nespojeným aktivitám v rámci nějaké skupiny, platformy nebo organizace“.

Zde tedy můžeme vidět jeden z rozdílů mezi těmito jevy. Zatímco subkultury nejsou primárně orientovány politicky, hnutí se soustředí výhradně na tuto činnost. V rámci hnutí je možné se setkat se subkulturami, které se na hnutí podílí.

Myslím, že z obecných pojmů bylo vymezeno vše důležité. Na následujících stranách je přiblížena samotná subkultura graffiti.

2 SUBKULTURA GRAFFITI

Pod pojmem graffiti si lze představit mnoho podob. Cílem této bakalářské práce jsou ti, kteří tvoří „umění“, ne „kreslíči smajlíků“ a hesel na zdi budov, mostů, billboardů, aj. Z toho tedy i vyplývá to, že se hodlám zabývat hlavně ilegální stránkou tohoto fenoménu. Následující kapitoly pojednávají o samotném fenoménu, především jeho zvycích, vzniku a vývoji v průběhu své existence.

2.1 Graffiti

„Graffiti jsou protestující billboardy, napadající ubohost měšťáckého způsobu života.“ (Černoušek, 1999, s. 643)

Pojem graffiti pochází z řeckého slova *graphein* (psát), původně tak byly označovány různé nápisy a malby vyškrábané do zdi. Pochází pak z množného čísla italského slova *graffito* (škrábanec). Takovéto rytiny můžeme vidět hlavně v Pompejích a v Egyptě, kde se jednalo o anonymní nápisy nebo kresby na veřejně přístupných místech. (Smolík, 2010, s. 193)

V dnešní době se pojmu graffiti používá ve spojení s jakýmkoliv užitím spreje nebo fixy (nebo aplikace barvy) na veřejném prostoru, můžeme narazit i na obrazce škrábané, či leptané. Jedná se o široké vymezení a každý zdroj se tomuto jevu věnuje z jiného pohledu (historický a etymologický původ, subkulturální projevy, nebo jen pouhé „čmárání“ na zeď). Můžeme se setkat buď s označením „graffiti“ nebo „graffiti art“. Pojem „graffiti art“ zahrnuje celou kulturu – graffiti, hudební styly, breakdance, aj. Subkultura graffiti je úzce spjata i s hip hopovou scénou, k této skupině se vrátím později.

Dle Overstreetové (2006, s. 208) je graffiti rychlou hrou s písmeny, kdy writer zjišťuje, že další tah nemusí být tahem směrem kupředu, ale naopak cestou zpět na začátek.

Abychom porozuměli subkultuře graffiti, se kterou se můžeme setkat v médiích, ale i v běžném životě, bylo by myslím dobré si vysvětlit několik málo slov, které se ve spojení s touto subkulturou objevují.

Hartl a Harlová (2010, s. 168) vymezují **graffiti** jako „jakýkoliv nápis či obrazec vyškrábaný či vyrytý do povrchu kamene nebo keramiky. Pak dále jako obrazy, které vznikají na volných plochách staveb nastříkáním syntetických barev ze sprejů; názory na jejich psychologický a sociální význam se různí.“

Sprejera, též nazývaný jako writer Hartl a Hartlová (2010, s. 546) definují jako „jedince tvořícího graffiti; představuje přechod od pasivní punkerské filozofie odporu ke společnosti k aktivnímu vyjádření. Tito lidé sprejovými značkami a malbami označují své teritorium, případně neverbálně sdělují okolí, že nesouhlasí s šedí, že životní prostor je i jejich věcí a chtějí, aby nesl i jejich stopy → komunikace neverbální.“

Sprejerství, také můžeme slyšet též writening; „vyjádření graffiti; existují různé názory, zda jde o umělecký protest adolescentů a mladých dospělých proti špatné, fádni architektuře, o podvědomou obranu povrchnosti, sobeckosti a hlouposti konzumní společnosti, anebo o vandalství.“ (Hartl a Hartlová, 2010, s. 546)

Pokud jedinec netvoří sám, je členem **crew**. Jedná se o volnou skupinu tvořenou neomezeným počtem sprejerů. Mají společný název, kterým si ohraničují své území a pracují jako tým. (Kajanová a Jersáková, 2009, s. 34)

Pokud bychom měli říct, proč se mladí lidé prezentují pomocí graffiti, našli bychom hned několik důvodů, každý writer má pro svou tvorbu své důvody. Mezi ty nejčastější důvody můžeme zařadit získání slávy, touhu vyjádřit své pocity, vymezení se vůči okolí, sebeurčení, nebo se zde objevuje i záměr vyjádření hlubší názorové myšlenky (politická situace, ekonomické a komunikační problémy současné doby, aj.). Z článku Kajanové a Jersákové (2009) také vyplývá, že mnoho writerů tvoří pro ten pocit nebezpečí, adrenalinu v krvi, prostě pocit, že dělají něco nezákonného. Je to pro ně jako pro jiné lidi sport, místo pocení se v tělocvičně, či běhání v parku, zanechávají své tagy v různých částech města. Za vůbec nejdůležitější faktor tvoření graffiti ale většina spisovatelů považuje zanechání odkazu, jistého poselství (na interpretaci okolí jim příliš nezáleží). Motiv poselství u writerů přetrvává skoro po celou dobu tvorby, i když v průběhu „kariéry“ tento popud slábne.

Díla crew a writerů vznikají převážně v noci. To převážně z toho důvodu, že je menší pravděpodobnost chycení. Předem mají vyhotovený plán své práce a úkoly jsou rozděleny mezi všechny členy skupiny (hlídači, kreslení podkladů, psaní obrysů tagu, aj.). Příprava na takovou akci zabere skupině spoustu času. Je zde důležité i to, co je v plánu na akci, zda se jedná o „bombing“, „wholetrain“, „wholecar“, či něco jiného. Pokud bychom například hovořili o „wholetrain“ mohou přípravy zabrat i několik týdnů. Je nutné se domluvit, co se bude tvořit. Poté se pustí crew do nákresu na šablonu („sketch pade“) (viz příloha č. 1). „Party“ si taky velmi podrobně zjišťují zabezpečení objektu, který

se chystají „udělat“. Několik hodin až dní pozorují, jaký systém zde funguje a kde má své trhliny a hlavně jaké jsou možnosti pro útek před majiteli, či policií. Poté již přichází na řadu samotná akce. Od povahy akce se odvíjí i doba trvání samotné tvorby graffiti, v řádech od několika minut až po hodinu tvoření. Nakonec si crew či writer své dílo zdokumentuje. (Houška, 2006)

Na graffiti scéně se také převážně setkáváme s muži/chlapci. Zřejmě je to dáno tou touhou po strachu a ilegalitou, kterou tato činnost slibuje. Důležitou roli tu hraje i přerod z „dítěte“ na muže.

2.1.1 Styly písma graffiti

V rámci graffiti můžeme vidět nespočet stylů, kterými lze psát svůj „tag“. Jsou rozdílné ve složitosti a provedení. Je zde vidět i posun, který zaznamenala tato subkultura v rámci let a snaha posunout se v tvoření dopředu. Zde předkládám typy stylů písma používaných v dnešní době:

Tag style je jeden z nejstarších stylů psaní writerova podpisu. Jedná se o osobité provedení jeho jména prezentování na zdech a veřejných místech. Tuto techniku můžeme vidět téměř kdekoli. Podle tohoto stylu lze rozeznat jednotlivé writery hlavně díky tomu, že každý má jedinečný způsob zpracování písmen a čísel. (viz příloha č. 2) (Feer, © 2012)

Throw-up style, u tohoto stylu mají písmena a čísla specifické rysy a styl. Je zde zachována čitelnost podpisu a písmena mají tvar mraků a bublin. Throw-up je používán v hojně míře při „bombingu“ a zhotovení podpisu by mělo trvat zhruba dvě minuty, hlavní rysy jsou často zhotoveny jedním tahem. (viz příloha č. 2) (Feer, © 2012)

U **Blockbuster style** jsou specifickým znakem pravoúhlé či rovnostranné křivky nápisu. Je zde malý prostor pro tvoření alternativních tvarů a modelování písma. Je tedy možné pozorovat jej v téměř nezměněné podobě od počátku jeho vzniku. Používá se převážně na železniční vagóny a auta. (viz příloha č. 2) (Feer, © 2012)

Simple style je základní technika používaná začínajícími writery. Písmena jsou zde vyobrazena odděleně, ale musí si zachovat jednotu rysů a stylu. Dobře vytvořený Simple style je předpokladem stát se uznávaným writerem. S tímto stylem se setkáme hlavně u podpisu crew a při psaní delšího nápisu. (viz příloha č. 2) (Feer, © 2012)

Wild style již ukazuje složitější kompozici písma i spojení písmen. Podoba „tagu“ závisí zcela na představivosti writera. Stejně jako u Simply stylu, ale musejí písmena vykazovat

kompatibilitu ve stylu. I když se to může zdát nemožné, Wild style je nenáročný na čas a i proto je velmi oblíbený. Navíc vizuálně vypadá zajímavě. Písmena jsou u tohoto stylu komplikovanější, sestavení linek je chaotické, setkáváme se tu s více doplňujícími prvky a ozdobami – z toho vyplývá, že i čitelnost nápisu je menší. V některých případech ani samotní graffiti nejsou schopni nápis přečíst. (viz příloha č. 2) (Feer, © 2012)

Complex style je vylepšený styl Wild style. Je zde více ozdob, propojení, překrývání, zrcadlových efektů aj. Writeři zde nalézají větší svobodu pro způsob malování písmen a číslic, není nutné dodržování pravidel pro zachování abecedy. (viz příloha č. 2) (Feer, © 2012)

3D style je zcela samostatnou kapitolou a vyvolává mnoho sporů, skrývá tradiční rysy. Můžeme se setkat s názorem, že writeři tvořící 3D style jsou špičkou ve svém oboru. Jiní zase naopak tvrdí, že se již nejedná o writery, ale o umělce – malíře. Vznik 3D stylu je datován do 90. let. (viz příloha č. 2) (Feer, © 2012)

S **Own stylem** se nesetkáme v běžné hierarchii graffiti stylů, ale jedná se o velmi specifický styl. Tvoří jím hlavně writeři, kteří se nebojí do svého díla zařadit nové prvky do té doby ještě neznámé. Nacházíme zde osobité kouzlo, které je znatelné na první pohled. V Own stylu pak dále můžeme mluvit o tzv. Country style (Švédsko) nebo City style (Berlín, Paříž). (viz příloha č. 2) (Feer, © 2012)

Jako laik se přikláním ke stylu Simple style a Tag style, jelikož jsou pro mne čitelné a zároveň vypadají dobře na zdi. Ve Zlíně a okolí je vidět většina těchto stylů a to i z důvodu pokročilosti writerů a jejich postup v žebříčku složitosti. Nejsou jistě na tak zdatné úrovni, jako američtí writeři, ale v každé zemi je vývoj individuální.

2.2 Historie graffiti

To, jak samotný pojem graffiti vznikl, bylo objasněno v předcházející kapitole. Proto považuju za vhodné zařadit sem i to, jak vznikla samotná subkultura graffiti. Jeho počátek se datuje do sklonku 60. let minulého století. A jistě nikoho nepřekvapí, subkultura graffiti se do světa rozšířila z USA, kde vše odstartoval mladík jménem Demetrius, přezdívaný Taki. Demetrius bydlel na 183. ulici a živil se jako pěší doručovatel zásilek a na jedné z pochůzek objevil na zdi nápis JULIO 204, který byl psaný sprejem. Ověřil si, že číslo u jména odpovídá číslu ulice, v níž se právě nachází, a myslím, že nebylo těžké pro něj pochopit smysl poselství. Zřejmě již následujícího dne se vydal do práce se sprejem

v kapse a na první roh „napsal“ odpověď: TAKI 183. V tuto chvíli byl nový druh zábavy na světě.

I když TAKI 183 nebyl prvním writerem, i přesto se podepisoval s takovým elánem, že si obyvatelé města tohoto jevu začali více všimnat a zajímat se o to, kdo a proč to dělá. Rozluštění záhady přišlo v podobě novinového článku v The New York Times. Z Demetriuse se tak rázem stala celebrita a další lidé se k němu přidávali a začali jednoduchou myšlenku psaní jména opracovávat, rozvíjet a „hrotit“.

TAKI 183 v jednom z rozhovorů pro americký tisk řekl: „Když jsem si s tím začal, ani ve snu by mě nenapadlo, kam to povede, co všechno se stane. Myslím na to každý ráno, když čistím rolety svého shopu od tagů. Graffiti je báječná věc, pokud jste ten, kdo ho dělá.“ (Overstreet, 2006, s. 6)

Jak je to se vším novým i proti graffiti se začalo bojovat. Bylo vynaloženo spousta sil a miliony dolarů na „vyhlazení“ nového stylu. Výsledkem bylo utopení těchto peněz při výrobě chemikálií, které měly spreje z domů, aut a vlaků dostat, což se sice podařilo, ale na druhou stranu docházelo k rozvoji zdravotních problémů zaměstnanců, cestujících i dětí, kteří se pohybovali v blízkosti takto ošetřených míst. Došlo i neobjasněnému úmrtí jednoho z writerů ve stanici metra, který měl klást příliš velký odpor při zadržení. V této době také graffiti opustili legální tvorbu a vydávají se na dráhu ilegální tvorby.

Graffiti byly ze začátku výsadou mladých Afroameričanů, kteří byli frustrováni tím, že si nežijí tak dobře, jako „bílí“ obyvatelé Ameriky. (Overstreet, 2006, s. 6)

Z Amerického kontinentu se fenomén graffiti začal rychle šířit do velkých evropských a asijských měst. Je inspirací pro řadu umělců, kteří ho prosazují i v galeriích (například Andy Warhol, Basquiat, Haring). Do dnešní podoby se graffiti dostává v 70. letech, kdy mu tuto podobu dává SUPER KOOL 223, který se zasadil o vytvoření první barevného „peice“ za pomoci improvizované výměny trysek na plechovku spreje. Jako první v roce 1973 vytvořil FLINT 707 „wholecar“ na vagónu metra a využil k tomu 3D stylizaci. (Feer, © 2012).

2.3 Historie graffiti v rámci České republiky

V České republice je za průkopníka této subkultury považován MANIAC, který v 1987 začal v ostravských ulicích psát na zdi: „nechceme holé zdi“. Začal se stavět proti jednotvárnosti a šedi měst. V době, kdy se u nás o pojmu graffiti nic nevědělo. S graffiti se poprvé setkává až po vyhotovení své první práce – hlava punkera na zdi v rodném Bílovci. MANIAC byl také u „zrodu“ první crew v České republice. Spolu s KAGOTEM zakládají Zero Dimension Gang (ZDG), krátce na to vystupují i GREEN a EROS. Jejich hlavním cílem bylo „vybarvit“ úplně všechno. Začalo se proti nim bojovat, města si s tím nevěděla rady. Vzhledem k době ale široká veřejnost ještě nepocituje vůči graffiti žádnou averzi – jednak z důvodu toho, že to nikdo neznal a jednak v porevoluční době byla velká otevřenost a tolerance ke všemu novému. V neposlední řadě ale i proto, že se k nám nedostaly informace zvenčí, které by názor lidí mohl nějak ovlivnit. Tento fakt poskytoval volnost pro tvůrce graffiti ve stylu psaní a v tom, že se nemuseli zabývat tím, jestli to pochopili správně a zda používají tu správnou techniku.

V Praze je jeden z prvních writerů RAKE. Ten se o stylu graffiti dověděl v klubu *U zoufalců*, kde se setkává s BOOBEM, který mu v časopisu 100 + 1 ukazuje první fotky graffiti od HEXE z New Yorku. První pražskou crew tvořil ještě SCUM, který se vyznačoval tím, že svá díla vyhotovoval štětcem. Tato pražská parta nese název Color Sifon Bombs (CSB). Jejich hlavním terčem byly poštovní schránky. Přišly jim pěkně oranžové a oni chtěli mít svůj tag na každé z nich, byl to pro ně „supr“ pocit jet po městě a vidět, kde všude už byli. Pokud se našla „neoznačovaná“ schránka, byla to výzva.

Hip hop a graffiti se stali v tehdejší době symbolem konce starých, šedivých časů. Pro tuto dobu je příznačná i komunikace, která nebyla tak rychlá jako dnes. Tehdejší generace ještě neznala jednoduché kontaktování za pomoci mobilů, e-mailů, ICQ, Facebooku atd. Vše bylo pomalejší, ale mělo to i svůj půvab a každý se snažil prožívat ten okamžik naplno. (Overstreet, 2006, s. 8 – 12) Od roku 1991 se někteří writeři začali vydávat za hranice našeho státu a to hlavně z důvodu načerpání inspirace (vyjíždělo se hlavně do Berlína, kde byla subkultura mnohem dále), nebo obstarání materiálu, například dobrých trysek, kterých bylo nedostatek. O rok později se objevuje první český „wholecar“, který vyhotovili POIS a SCARF a to s myšlenkou „poslat to dál“, aby o nich věděli i v dalších městech, či dokonce státech. (Feer, © 2012) Stejně jako problémy s tryskami, měla první generace problém i se spreji. A to jak s pohledu technického, tak i finančního. První spreje byly

příliš řídké, neměly potřebný tlak a nedrželi požadovanou stopu. Writeři tehdy byli celí od barev a výsledek nestál za nic. Spreje byly na tu dobu i příliš drahé a tak se většina writerů zajímala o výprodeje zboží v různých drogériích. Postupem času však začali přicházet na to, na co se která barva hodí a jaký postup bude nejlepší při tvorbě tagu. První dva roky působení graffiti v České republice se točili kolem hledání správného malování písma (tvar, přechod barev, aj.). O promyšlení hlubšího významu či detailů tagů zatím nemůže být ani řeč. (Overstreet, 2006, s. 15 – 16). V dnešní době si již čeští writeři vytvořili vlastní styl a dotahují se na zahraniční kvalitu. Ale i nadále se někteří writeři vydávají na zahraniční „mise“, na kterých získávají inspiraci pro další tvorbu.

2.3.1 Graffiti ve Zlínském kraji

Jako v ostatním částech naší republiky, tak i ve Zlínském kraji se můžeme setkat se subkulturou graffiti. Řekla bych, že zde netvoří v takové míře jako například v Brně či Praze, ale můžeme si jich všimnout na několika místech. Pro mne nejzajímavějším dílem je graffiti nad vchodem do podchodu vedle autobusového nádraží.

Zlínský kraj jde vstříc těmto umělcům a vyhrazuje pro ně plochy k legální tvorbě. V Otrokovicích mohou writeři tvořit hned na několika místech: v podchodu pod železnicí na Třídě Tomáše Bati, na sloupech a podporách mostu přes řeku Dřevnici naproti části Kolonka, na podporách ocelové lávky přes řeku Dřevnici na vycházkovém území Trávníky. Tyto plochy jsou writerům k dispozici již několik let. Každý rok ovšem o těchto místech radnice jedná a schvaluje jejich využití na další rok. U těchto jednání je také přítomen zástupce graffiti subkultury, který podpisem stvrzuje, že malby nebudou rasově či nevkusně vyhotoveny. Dojde-li k porušení tohoto pravidla, jsou writeři nuceni svá díla ze zdi odstranit. Pokud k tomu do deseti dní nedojde, provede zásah radnice na náklady writerů. (Novotná, © 2010) Ve Zlíně najdeme 4 legální plochy pro sprejery: zeď nad hřištěm u 16. Základní školy v ulici Středová, dále stěny trafostanice v ulici SNP na sídlišti Jižní svahy, plochu pod nájezdem Kozlova žlebu a stěny podchodu mezi sadem Svobody a parkovištěm u autobusového nádraží. (Šarmanová, © 2008)

V rámci samotného Zlína probíhá několik akcí spojených s fenoménem graffiti. Poslední akce se konala 7. dubna 2012 a nesla název Full Color Jam 2012. Na této akci se sešli writeři z celého Zlína, ale i z celé Moravy. Jednalo se již o 12. ročník a zároveň šlo o zahájení letošní „sezóny“. Writeři se sešli na Jižních svazích u 16. Základní školy. Pro letošní ročník se navíc podařilo sehnat souhlas majitelů přilehlých garáží a tak bylo místa

pro tvoření mnohem víc jak loni. (Šarmanová, © 2012) Místo u 16. Základní školy je velmi oblíbené i mimo tuto akci. Další velmi úspěšnou a opakovanou akcí je Mixér, který pořádají studenti Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Tato akce se pořádá již od roku 2007 a je určena nejen graffiti, ale jedná se o přehlídku v oborech (například design, architektura, móda, grafika). Poslední Mixér se konal na podzim roku 2011. Část akce věnována graffiti art pojmenovaná Queens.cz Graffiti Refresh se řadila mezi to nejzajímavější, co nám Mixér přinesl. Writeři se zaměřili na místní nádraží, které je považováno za jedno z nejzanedbanějších míst Zlína. Graffiti „zdobí“ podchod mezi autobusovým nádražím a parkem Svobody. Těchto akcí se účastní nejen místní umělci, ale i zahraniční. (Molková, © 2011)

Myslím, že tyto akce jsou velmi dobré pro komunikaci se širší veřejností a pozitivní propagací graffiti. Dle mého názoru i díky tomuto dojde k nenásilnému začlenění graffiti do maistreamové společnosti.

2.4 Hip hop

Jak jsem již předesílala výše subkultura graffiti je úzce spjata s hiphopovou scénou - především skrze vývoj obou těchto fenoménů. Jako u všech subkultur i zde se nejedná pouze o hudbu, ale je to forma životního stylu. Základní a všeobecnou definicí hip hop subkultury je: „Hip hop je umělecká forma zahrnující graffiti, breakdance, DJing a MCing“ (Smolík, 2010, s. 193). Pod pojmem MCing se skrývá jistá forma rapu, jedná se tedy o vokalizaci textu do rytmu hudby. DJing považujeme za základní prostředek pro vytváření hiphopové hudby. Jeho součástí je kromě diskžokejské práce s gramofonovými deskami i obsluha samplem a mixu.

Mezi základní směry hip hopu jsou v současné době řazeny gangster rap, G(hetto)-funk, pop rap, freestyle rap (rap na určité téma) a latin rap. Jak může být patrné jako většina hubených směrů, byly i směry hip hopu určovány nižšími vrstvami. V průběhu času a vlivem medializace se z hip hopu stala v mainstreamovou záležitost. Hip hop byl pohlcen trhem a vznikl komerční proud se svými celebrity, festivaly, cenami a s vlastním hudebním a oděvním trhem. První ceny Grammy v rámci hiphopové scény byly uděleny v roce 1988. V tom samém roce zahájila stanice MTV pořad *YO! MTV Raps*. Medializace ale neměla jen své světlé stránky. Díky zviditelnění se začaly objevovat problémy s cenzurou, díky tomu byla některá nahrávací studia nucena k ukončení spolupráce s jistými hiphopovými skupinami.

Největší průlom hip hopu nastal v roce 1991, kdy bylo vydáno album N.W.A., které konečně všem firmám dokázalo, že se s hip hopem může počítat i pro velký „svět showbyznysu“.

Pro hiphopovou scénu je charakteristické volné sportovní oblečení, většinou „vytahaná“ tepláková souprava, sportovní obuv, kšiltovka, zlaté řetězy, tmavé brýle, marihuana, automobily jeep, aj.

3 PRÁVNÍ OPATŘENÍ A ZÁKONY V ČESKÉ REPUBLIKY

Jelikož ilegální tvorba znehodnocuje majetek druhých osob, bylo nutné přijmout jistá opatření i v rámci trestního zákona. Proto od 1. 7. 2001 platí v České republice zvláštní novela trestního zákona, která tuto činnost upravuje. To této doby se náš trestní řád s pojmem graffiti či sprejerství nesetkal. Bylo možné je zde nalézt pod jednotným pojmem vandalství. Writeři byli posuzováni podle zákona o poškozování cizích věcí nebo podle zákona o přestupcích. To se však v novele z roku 2001 změnilo a je zde uvedeno poškození věcí postříkáním, popsáním nebo pomalováním barvou nebo jinou látkou a pachateli je možné uložit trest odnětí svobody a to až na osm let. Tento zákon prošel několika změnami. Zde tedy uvádím nejnovější text zákona uvedený v Trestním zákoníku z roku 2012 a to zákon č. 40/2009 Sb.:

„§228 Poškození cizí věci:

- (1) Kdo činí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,
  - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci (1) nebo (2) na věci svědka, znalce nebo tlumočnicka pro výkon jejich povinnosti;
  - b) spáchá-li takový čin na věci jiného pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání;
  - c) spáchá-li takový čin na věci, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu, nebo
  - d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.
- (4) Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci (1) nebo (2) škodu velkého rozsahu.“ (Česko, © 2012)

V celém zákoně je subkultuře graffiti výslovně věnován jen jeden článek, ale i tak si myslím, že je to dostačující. Více se snad ani vymezit nedá, jelikož hlavní činností writerů je stříkání a kreslení. Chybí mi zde však opatření pro osoby mladší 18 let. Vyvozují tedy, že tyto osoby budou potrestány stejně jako jejich plnoletí kamarádi. Osvěta je v tomto

ohledu velmi složitá, mnoho mladých to bere jako zbytečné a připadají si jako neohrožení. Některé dokonce vidina úniku před zákonem přitahuje. Řekla bych, že ve většině případů mladí netuší, že se jedná o trestnou činnost.

4 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY A SOCIÁLNÍ DEVIACE

Kapitola věnující se subkultuře graffiti z pohledu sociálně patologických jevů je v bakalářské práci zařazena, jelikož činnost členů zmíněné skupiny často spojována s pojmem rizikové chování. Sociálně patologické chování je takové, které je pro danou společnost nenormální či všeobecně nežádoucí společenský jev. Patologického jednání se může člověk dopustit hned z několika důvodů a nalezneme různé přístupy vysvětlující sociálně patologické jevy: biologické, psychoanalytické, sociologické, komplementární, vícefaktorové, aj. Nalezneme zde všechny sankciované formy a podoby deviantního chování. (Vykopalová, 2001, s. 9 – 10) Pojmem deviantní je chápáno vše, co je odchyleno od normální struktury či funkce jevu, jsou tedy porušovány jisté sociální normy. U člověka je možné tuto odchylku pozorovat v oblastech tělesné stavby, psychických funkcí, sociálního postavení, chování a lidských společenství. Tyto normy jsou společensky stanoveny, nebo se jedná o nepsanou formu, která není nijak sankciována, hlavní úlohu zde hraje morálka a etika. Vhodnějším výrazem pro deviace je sociální deviace, která je svázána se sociálními problémy (například rasová a etnická diskriminace, nezaměstnanost, znečišťování životního prostředí, aj.). Ne každá deviace musí být chápána v negativním směru. Může se jednat i pozitivní, tudíž společensky akceptovanou formu. V tomto ohledu se značně deviace liší od sociální patologie. Ta je vždy brána jako soubor společensky nebezpečných, rizikových a nežádoucích jevů. Pro hodnocení deviantní chování jsou důležité faktory zahrnující situaci, prostředí, čas a sociální status aktéra. Pro různé kultury je odlišné i deviantní chování. (Hrčka, 2008, s. 5 – 7)

Hrčka (2001, s. 195 – 197) vysvětluje vznik deviantního chování u členů subkultury graffiti jako způsob řešení kulturních adaptačních problémů jedince i skupiny. Jedná se o jakési protestní, či obranné mechanismy proti dominantní kultuře. Subkultura poskytuje jedinci zázemí emoční, materiální a sociální, avšak nemusí být zcela začleněn do deviantní subkultury a udržuje vazby s konvenčním prostředím. U subkultury graffiti jsou často používané slova jako vandalismus, kriminalita, sankce a delikvence. Tyto skutečnosti na sebe jednotlivě navazují a doplňují se. Jako první si vysvětleme podstatu vandalismu. Jedná se o akt zvůle, jímž jedinec dokazuje, že pouze on sám dokáže řídit svou moc. Vandalismus souvisí s utvářením nezávislosti na společenských autoritách a může se jednat o akt jedince i skupiny. Dle mého názoru, ne u všech výtvorů writerů se jedná o vandalismus. Je jasné, že pokud nedodrží nepsané pravidlo psaní po památkách, veřejně důležitých budovách (soudy, školy, parlament, aj.), rodinných domech aj. A budou se

zaměřovat na „zpestření“ jinak všedního města na pro ně vyhrazených místech, jedná se o jistý druh umění. K tomu, aby vymizely malby na výše zmíněných místech, přispívají i legální plochy pro graffiti. Je zde možná pozitivní propagace subkultury graffiti a poskytuje writerům možnost beztrestně se zdokonalovat ve svých technikách.

V teoretické části popisují dvě hlavní kapitoly. První kapitola se týká základních pojmů a je zde jejich popis a vysvětlení. Další kapitola popisuje subkulturu graffiti od počátku jejího vzniku po dnešní podoby, ale i jejich postihem a vymezení v rámci sociálně patologických jevů. Přináší také náhled na práci města Zlína s graffiti. Znalosti získané v teoretické části jsou pak využity v praktické části, kde se zabývám důležitostí subkultury graffiti pro jednice a její zastoupení v jeho životě.

II PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

Praktická část je zaměřena na výzkum, který probíhal v rámci subkultury graffiti. Na úvod kapitoly jsou uvedeny základní východiska důležitá pro výzkum. V této části práce je čerpáno z odborné literatury, stěžejními autory jsou Švaříček a Šedřová (2007) a Gavora (2010).

5.1 Výzkumný problém

Výzkumný problém byl formulován do otázky. Jak důležité místo zastává subkultura graffiti v jedincově životě?

Jedná se o popisný, neboli deskriptivní problém, jež Gavora (2010, s. 26) popisuje jako hledání odpovědi na otázku „jaké to je?“. Zjišťuje a popisuje situaci, stav, nebo výskyt určitého jevu.

5.2 Cíle výzkumu

Hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, vzájemnou interakci subkultury graffiti a osobního života respondentů.

Následně byly zvoleny dílčí cíle:

1. Cílem bylo zjistit, jaké názory zastávají respondenti vůči většinové společnosti.
2. Cílem je popsat vztah respondenta k rodině.
3. Zjistit okruh přátel typický pro členy subkultury graffiti.

5.3 Výzkumné otázky

Jako hlavní cesty k výzkumnému cíli budou sloužit tyto výzkumné otázky:

VO1: Je pro respondenty subkultura graffiti i jejich životním stylem?

VO2: Je reálné představa respondentů o budoucnosti bez writeningu?

VO3: Jaký vztah zastávají respondenti k rodinným příslušníkům?

VO4: Je okruh přátel respondentů pouze v rámci subkultury graffiti?

VO5: Změnil se pohled respondentů na většinovou společnost od začátku tvorby?

VO6: Je pohled širšího okolí na tvorbu respondentů pouze jednostranný?

5.4 Metoda výzkumu

Po stanovení výzkumného problému a cíle je nutné stanovit si vhodnou metodu k realizaci tohoto výzkumu. Za hlavní přístup byl kvalitativní výzkum. Především pro možnost hlubšího prozkoumání tématu. Dle Švaříčka a Šed'ové (2007, s. 17) je „kvalitativní výzkum proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založených na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a prezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“

Za jednu z pozitivních stránek kvalitativního výzkumu vzhledem k mému výzkumu vidím v tom, že na poměrně malou skupinu respondentů jsem schopna zjistit velké množství informací a to za celkově krátkou dobu.

Negativum vidím v tom, že výsledky zjištěné tímto výzkumným postupem, nelze zobecňovat na velkou skupinu, ale pouze na vybrané jedince. V mém výzkumu to nevidím přímo jako problém, ale jen jako jisté omezení.

5.5 Metoda sběru dat

Za hlavní metodu sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, přesněji. Jedná se o jednu z nejpoužívanějších metod sběru dat u kvalitativního výzkumu. Švaříček (2007, s. 159) jej definuje jako „nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek“. Využívá se pro zkoumání specifických sociálních skupin, což je možné pozorovat i v tomto výzkumu.

V rozhovoru jsem zvolila několik oblastí otázek: obecné otázky, začátky writeningu, nynější writening, rodina, sociální vztahy a otázky na závěr. Rozčlenění rozhovoru do této podoby jsem zvolila na základě nastudování jiných bakalářských prací a to zejména u Esterkové (2010). Obecné otázky sloužili k navázání kontaktu s informátorem a k seznámení se. Další oblastí byly otázky týkající se začátků sprejerství a nynějšího sprejerství. Tyto oblasti jsem zařadila, jelikož se jedná o hlavní téma bakalářské práce a hlavní oblast výzkumné části. V těchto oblastech měli respondenti dostatek prostoru pro vyjádření vlastních názorů a měli dostatek času pro odpověď. Tyto otázky byly stěžejní pro výzkumnou část. Na oblast sprejerství navazovala oblast rodina, otázky byly mířeny hlavně na vztah jedince s rodiči a to, jak vztah vnímal respondent před začátkem dráhy

writera a v nynější době. Jelikož od rodiny je už jen krůček k sociálním vztahům se širokým okolím a vrstevníky, i tyto okruhy otázek našly zastoupení v rozhoru. Na závěr jsem dala prostor respondentům pro doplnění informací, které nebyly zmíněny a které by chtěli zdůraznit.

5.6 Metoda analýzy dat

Před samotným vyhodnocením dat bylo nutné se s respondenty se sejit a sesbírat požadované informace. Jak je již výše zmíněno, jako hlavní metody sběru je užít rozhovor. Z této příčiny byly rozhovory nahrávány pro pozdější analýzu dat. Rozhovor probíhal na respondentu stanovených místech a to zejména pro větší pocit jistoty. Rozhovory probíhaly na ulici, což v nepatrné míře snížilo kvalitu záznamu. Respondenti byli ujištěni o anonymitě a následně došlo k pokládání otázek. Následně byla urobena transkripce neboli přespání audiozáznamu do psané podoby. Odpovědi respondentů jsou značeny tučným písmem. Byla ještě provedena kontrola psané podoby s nahrávkou, aby byla jistota, že vše je řádně zapsáno. V takto zpracovaných záznamech pak byly vyhledány odpovědi a souvislosti k daným oblastem výzkumu. Tyto data dále byly zpracovány kódovány a zpracovány do jednotlivých kategorií a zaznamenány. Takovéto zpracování dat nazýváme otevřené kódování. Švaříček a Šed'ová (2007) popisují otevřené kódování jako „operaci, pomocí níž jsou údaje rozebrány konceptualizovány a složeny novým způsobem.“ Při otevřeném kódování byl text rozdělen na jednotky, kterým byla přidělena jména, s těmito fragmenty bylo nadále pracováno.

5.7 Výzkumný soubor

Typ výběru souboru byl záměrný. Postupovala jsem podle znaků korespondujících s výzkumným problémem. Použila jsem metodu sněhové koule. První respondenta jsem požádala o kontakt na další lidi, kteří byli v souladu s mými kritérii. Respondenty byli tři muži ve věku 20 – 28 let, toho času pobývajících ve Zlíně. Místo pobytu bylo zvoleno v závislosti na známosti prostředí a častého pohybu pro mou osobu. Věk byl stanoven s ohledem na zkušenosti, které již jedinci mají (doba začátku writeningu se pohybuje okolo 15 let). Ženy jsem si pro výzkum ne zvolila záměrně, a to pro malý výskyt v subkultuře graffiti. Komunikace s respondenty byla trochu složitější (prvotní domluva probíhala pouze přes sociální síť), ale následná spolupráce byla bezproblémová a příjemná.

Respondenti odpověděli na všechny položené otázky a neměli problém se svěřením osobních informací cizí osobě.

Z důvodu zachování anonymity jsou respondenti značeni písmeny P a přiděleným číslem, ty odpovídají pořadí, v jakém probíhaly rozhovory.

Jméno	Věk	Délka sprejství	Bydliště
P1	28	12 let	Zlín
P2	24	5/6 let	Zlín
P3	23	8/9 let	Zlín

5.8 Profily respondentů

Jako menší seznámení s respondenty jsem zvolila charakteristiku vnějších znaků.

Všechny respondenty jsem ubezpečila, že rozhovor je naprosto anonymní a informace budou použity jen pro účely této bakalářské práce. Dále byli obeznámeni s nahráváním našeho rozhovoru, všichni projevili souhlas.

1. respondent: P1, 28 let

- respondent byl velmi ochotný k rozhovoru
- během rozhovoru byl uvolněný a komunikativní, byl vidět velký zájem o téma, čemuž odpovídá i délka sprejství, inteligentní
- gestikulace byla spíše nevýrazná, při rozhovoru vykouřil několik cigaret (nepřisuzuji to ale nervozitě)
- respondent je vyšší postavy, krátké vlasy, hnědé oči, mírně neoholen
- oblečen byl v neformálním oblečení, odpovídající věku (rifle, sportovní mikina, čepice)

2. respondent: P2, 24 let

- ochotný k rozhovoru
- sympatický, trochu nervózní, ale přesto komunikativní
- gestikulace spíše nevýrazná

- vyšší postavy, krátké hnědé vlasy, hnědé oči, oholený
- oblečen neformálně, odpovídající věku (rifle, mikina)

3. respondent: P3, 23 let

- ochotný k rozhovoru
- uvolněný, komunikativní (již v minulosti podobný rozhovor poskytoval)
- gestikulace výrazná, vykouřil několik cigaret
- střední postava, hubený, krátké hnědé vlasy, neoholen
- oblečení sportovní (rifle, bunda a čepice)

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

V následující části jsou získaná data přidělena k jednotlivým výzkumným otázkám. Jsou uvedeny i citace získané z rozhovorů.

6.1 Odpovědi na výzkumné otázky

1. **Výzkumná otázka č. 1:** Je pro respondenty subkultura graffiti i jejich životním stylem?

Ze získaných odpovědí vyplývá, že graffiti se stalo nedílnou součástí život respondentů. Nejedná se o pouhý rozmar pubertálního věku, ale má své vlastní místo i v žebříčku hodnot. Na první pohled bylo zřejmé, že graffiti je jejich nedílnou součástí. Objevuje se přirovnání k jakési vášni, které se nedá zbavit a je nutno ji neustále uspokojovat. Také je z rozhovorů patrné, že jejich život ovlivňuje i hiphopová subkultura, která je nedílně spjata se subkulturou graffiti. Bylo pro mne zajímavým zjištěním, že respondentů až tak zcela nejde o výtvar samotný (obsahovou stránku díla), jako spíše o to, kde se dané graffiti nachází. Tvorba je ovlivňuje nejen v rámci volnočasových aktivit, ale i během běžného života. Respondenti netvoří pouze pokud, když se má jít na „akci“, ale během dne v práci, ve škole. Za hlavní místo tvorby navíc označují domov, což bylo překvapivé, ale na druhou stranu i pochopitelné, jelikož zde probíhá markantní část z příprav. Častým motivem pro tvorbu je zde seberealizace, něco dokázat sám za sebe a projevení jakéhosi vlastní já.

P1: „U mě je to, co mě první napadne je nemoc.“

P2: „Spíš hledám místa a kde si můžu zamalovat, jakože takhle. A asi takhle to vůbec neberu, nejde mi ani o tu věc, taková jaká je, jako spíš o to, kde to je.“

P3: „Se věnuju skateboardingu od malička, breakoval jsem a hip hop. Celkově jsem se věnoval výtvarnému umění a tento projev dál přerost k tomu, že jsem se začal věnovat tomu dál.“

2. **Výzkumná otázka č. 2:** Je reálné představa respondentů o budoucnosti bez writeningu?

Tato otázka vyvolala u každého z respondentů nepatrně rozdílné reakce. V celkovém součtu, ale se respondenti shodují, že by se graffiti chtěli věnovat i v budoucnu a to na profesionální úrovni. Dva respondenti žijí k tomuto cíli mají

silné předpoklady. Projevují se na scéně hodně dlouho a jejich práce je známá. Třetí respondent přiznal, že by chtěl, ale že život si vše řídí sám a nemůže ovlivnit některé skutečnosti, kterou mohou nastat. Navíc v tuto danou chvíli nedovedli adekvátně odpovědět, jelikož se nacházejí v situaci, kdy jejich životy se točí převážně kolem tohoto fenoménu.

P1: „Prostě vydělávat si tady tím malování, , zakázkama, tím videem jako takovým, ale že jo prostě. To možná ještě tak vykrytalizuje určitě.“

P2: „... život je takový, že to plyne, něco prostě přijde, něco zůstane. Ale do toho života mě něco z toho zůstane.“

P3: „... takže víceméně si to vůbec nedovedu představit, protože je to s mým životem tak spojené, že se tím v nějaké míře žívím a tak dále.“

3. Výzkumná otázka č. 3: Jaký vztah zastávají respondenti k rodinným příslušníkům?

Vztahy s rodiči nejsou ve většině případů na dobré úrovni. Respondenti, ale nepřisuzují tuto úroveň vztahů graffiti. Je to přisuzováno vývoji v pubertálním věku, tudíž něco, co je běžně vidění u všech. V jednom případě respondent odpověděl, že vztahy s rodiči jsou velmi dobré a rodina ví a jeho činnost skoro vše, v začátcích docházelo i k finanční podpoře. Ostatní přiznávají, že vztahy nejsou nějak dobré, ale ani vyloženě špatné. O ostatních příslušnících rodiny se respondenti nezmínili. Pouze v jednom případě vyplynulo, že respondent tvoří spolu se svým bratrem, tudíž rodinné vazby z této strany jsou silné. Důvěra zde ale není vysoká, jelikož se jedná o nepříliš podporovanou věc, tudíž respondenti nesvěřují rodičům vše, v některých případech k tomu nedochází ani v rámci partnerských vztahů. Toto přisuzují zachování ochrany blízkých. Také se všichni shodují, že zatajování skutečnosti, že se podílí na graffiti, hlavně z důvodů medializace touho směru a poté také toho, že se nejedná o zcela „čistou“ činnost.

P1: „Tak jako s otcem to bylo vždycky takové divné. A máti je prostě ten prostředníček, který chce jako to. ... To je těžké, ale jako takový problém by byl, i kdybych nemaloval jako,“

P2: „Máti k tomu má spíš výhrady, ani neví pořádně, kde co dělám, jako má tušení, ale nemá s toho jako dobrý pocit. Kdyby to věděla, byla by ještě víc nasraná.“

P3: „ Moje rodina dokonce ví, co dělám, zná můj styl, kárají mě za to sem tam, když udělám věc, která je moc na očích a tak dále, ale víceméně námitky na to neměli, ...“

4. Výzkumná otázka č. 4: Je okruh přátel respondentů pouze v rámci subkultury graffiti?

Zprvu respondenti uváděli, že mají hodně přátel i mimo kulturu graffiti. Posléze ale vyšlo najevo, že mnoho přátel, kteří netvoří, nebo nejsou zainteresovaní do této subkultury, nemají. Jejich nejbližší okruh přátel se pohybuje v rámci subkultury graffiti, nebo v hip hopové sféře. Ke změně vrstevnických vztahů docházelo již během pubertálního věku a jen velmi málo těchto přátelství vydrželo. Respondenti tyto změny přisuzují běžnému vývoji. Nepřímo ale potvrzují, že vztahy mimo vyhrazený okruh nemají a ani nechtějí mít. Ve všech rozhovorech se také objevilo tvrzení, že kamarádství v rámci writeningu je jiné, než běžné přátelství, jedná se zde o velké projevení důvěry mezi sebou a jistého pocitu jednoty a toho, že jsou všichni na „jedné lodi“. Toto pouto se projevuje obzvláště při akcích, kde může dojít k zásahu policie a následnému výslechu. Jedná se tu také o to, že alespoň během volné času, nechtějí respondenti předstírat a být sami sebou, což v rámci mimo graffiti není tak ojedinělou záležitostí.

P1: „... je to širší, ale nemám třeba kamarády metrosexuály, diskofily, prostě a tady toto.“

P2: „Mám plno kamarádů, kteří o tom ani nevím, nebavím se s nima o tom. Ale, nebo jako kamarádů, to jsou jako spíš známí, protože kamarád je málo kdo, jako teďka v této době.“

P3: „Jakože, tak změnil se i z mého pohledu, že priority a tak dále, ... úzký okruh lidí, co mám, tak vím, že oni to tolerují a každý si dělá, co chce, anebo svoje nějaké věci, ale tak.“

5. Výzkumná otázka č. 5: Změnil se pohled respondentů na většinovou společnost od začátku tvorby?

V rámci České republiky je vztah respondentů k většinové společnosti spíše chladný. Z výpovědí vyplývá, že za hranicemi naší republiky je ten pohled writerů na společnost lepší, jelikož i pohled na ně je zde pozitivnější. Za dobu jejich writeningu došlo ke změnám, ve většině případů k lepšímu. Názor širší společnosti

je ale respondentů ve dvou ze tří případů jedno a nezabývají se tudíž tím, jak tuto společnost vnímají.

P1: „My jsme byli v Eindhovenu v Holandsku, kde když člověk maluje, tak ti lidi dojdou, pokecají, pomalu nabídnou všechno, co můžou, jako takto a člověk když maluje tady, doma, respektive v České republice, ve Slovenské republice, tak je to mraky, tak to je nepublikovatelné.“

P2: „Mě na tom třeba až tak nezáleží, jakože. Co si řeknou lidi. Nebo tak.“

6. Výzkumná otázka č. 6: Je pohled širšího okolí na tvorbu respondentů pouze jednostranný?

V tomto ohledu mluví všichni dotazovaní pozitivně. Tvrdí sice, že možné je setkat se vším, ale většina ohlasů na výtvořené jejich rukou je pozitivní. Toto je možné si ověřit při „chytání“ věcí, kdy se zde pohybují anonymně, a je možné vidět objektivní pohled lidí. Dobré ohlady, se projevují už i během tvorby (převážně té legální), ale najdou se případy, kdy lidé nevolají policii, i když vidí writery tvořit mimo legální plochu. Tento posun je dán informovaností veřejné společnosti prostřednictvím médií, internetu, filmů aj. Byl vyjádřen názor, že tolerance bude větší, jelikož se začne jednat o maistreamovou věc. Zájem o graffiti trochu upadá, což ale není v tomto případě na škodu, jelikož se mu mohou věnovat jen jedinci, kteří to budou brát vážně a ne pouze jako svoji image.

P1: „Si vem, že na nás každý volal policajty a teďka, i když jsme někde na budce a je to ilegál a jdou pejskaři a vidí, že tam máme rozložené barvy, tak nás nechají.“

P2: „Ti lidi se o to zajímají a je to jiné než předtím, no.“

P3: „Ale jinak lidi v pohodě, já říkám, že dělám barevné věci a takové přívětivé, okaté a takové. Takže všichni jsou spokojení.“

6.2 Shrnutí výsledků

Hlavním výzkumným cílem bakalářské práce bylo zjistit na jaké úrovni je vzájemná interakce mezi subkulturou graffiti a osobním životem respondenta. Jako vzájemnou interakci subkultury graffiti a osobního života respondentů. Jako dílčí cíle bylo stanoveno popsat, jaké názory zastávají vůči většinové společnosti, jaká vztah mají respondenti s rodinou a v jakém okruhu přátel se nejčastěji pohybují. K dosažení cílů byly stanoveny výzkumné otázky.

První výzkumná otázka byla zaměřena na vztah respondenta k subkultuře graffiti. Zde se podařilo zjistit, že u vybraných respondentů se skutečně jedná o nedílnou součást jejich života. Je možné si jejich život rozdělit na dvě části, jejich pravé já, které se projevuje v rámci subkultury a během tvoření. A osoba, která je zaměřená na postup v žebříčku práce. Pouze u jednoho respondenta je možné sledovat plný projev v rámci obou sfér života. Také vstup do subkultury popisují jako přirozený postup v rámci volnočasových aktivit, kdy se věnovali umění.

Druhá výzkumná otázka se zabývá představou o budoucnosti a její spojitostí s graffiti. Z výzkumu vyplývá, že respondenti jsou si vědomi toho, že se může stát, že budou nuceni okolnostmi vzdát se tohoto koníčku, ale v současné době si to nepřipouští. Respondenti také projeví zájem žít se v budoucnu kreslením, produkcí videí a jinými činnostmi spojenými se subkulturou graffiti.

Cílem třetí výzkumné otázky bylo zjistit na jaké úrovni je vztah respondentů a jejich rodiny. Vztah je ve většině případů vnímán kladně, i když rodiče s tvorbou respondentů zcela nesouhlasí, nebo o něm oficiálně neví. Respondenti stav vztahu s rodinou nepřipisují svému koníčku a jednoznačně potvrzují, že na stejné úrovni by byl i bez graffiti. V rámci vývoje jejich vztah a rodiny komentují respondenti, jako u „normálních“ lidí.

Za úkol čtvrté výzkumné otázky bylo zjistit, v jakém okruhu přátel se respondenti pohybují. S určitostí mohu říct, že okruh přátel tvoří ve velké míře jedinci pohybující se v subkultuře graffiti, nebo jinak příbuznému odvětví. Přátelství mimo tuto komunitu nejsou nijak zvlášť udržovány. Je to způsobeno i časem stráveným u tvorby.

Pátá výzkumná otázka měla za úkol zjistit, v jaké míře se změnil vztah respondentů k okolí. Na tuto otázku se mi nepodařilo zjistit dostatek informací, ale i z malého vzorku je jasné, že tento vztah je víceméně pozitivní, i když není pro respondenty nějak důležitý. Jen jeden respondent uvedl, že se snaží na lidi působit prostřednictvím svých kreseb, aby se zamysleli nad jejich významem.

Poslední, šestá výzkumná otázka se zabývala tím, zda je pohled maistreamové společnosti na subkulturu graffiti pouze jednostranný (pouze pozitivní, nebo negativní). Respondenti odpovídali, že je možné se setkat se vším, ale že v dnešní době již převládají pozitivní ohlasy. Je to způsobeno medializací subkultury graffiti a její prezentací. Také tvorba writerů se posunula kupředu a netvoří se jen nápisy, ale i barevné věci, které obsahují

motivů přírody. Dodávají ale, že tuzemská je situace stále pozadu oproti zahraničí, kde lidé tuto skutečnost přijali lépe.

ZÁVĚR

V bakalářské bylo zpracováno téma, jež se týkalo subkultury graffiti. K uvedení do problematiky slouží teoretická část. V části jsou objasněny základní pojmy, které se týkají obecnému vymezení subkultur, právních opatření a sociálně patologických jevů. Dále se zde zabývám graffiti v dnešní době. Nastiňuji i základní styly graffiti, její historii, jak v světovém měřítku, tak v rámci České republiky.

Praktická část byla zaměřena získání informací o graffiti a to od tří respondentů, kteří se graffiti věnují již několik let a tvoří v ulicích města Zlína. Dotazování byli v přiměřeně stejném věku a jednalo se o tři muže. Hlavním cílem bylo zjistit, vzájemnou interakci mezi subkulturou graffiti a osobním životem respondentů. Snahou tedy bylo zjistit, jaké vzájemné vztahy jsou jenem mezi respondentem a jeho rodinou, ale i mezi ním a širším sociálním okolím, ale i také zda je subkultura graffiti nedílnou součástí života respondentů a zda i v budoucnosti s touto aktivitou počítají.

Do budoucna bych tuto práci ráda rozšířila ve své diplomové práci. V tomto případě bych se ale nezaměřila na širší společnost, jak by se mohlo nabízet, ale ráda bych znala názor na tento nový druh projevu od lidí, kteří se pohybují v umělecké sféře. Tato práce mi také poskytla možnost poznat, že výzkumné části je potřeba se věnovat s větší vervou. I velikost sesbíraných vzorků nebyla tak kvalitní, jak bych si přála na začátku. Zjistila jsem, že některé výzkumné otázky taky nebyly zcela obsaženy v otázkách rozhovoru. Do budoucna bych tedy udělala ráda předběžné šetření, které by tyto nedostatky odhalilo.

Práce by mohla být dobrým studijním materiálem pro širokou veřejnost, která by se tak seznámila blíže s názory writerů. Nejedná se však o návod, jak s nimi komunikovat. Chtěla jsem, aby tato práce byla nestranná a poskytla tak objektivní informace oběma stranám.

Může se jednat i o zpětnou vazbu pro respondenty, kteří mi dané informace poskytli. S jedním z respondentů jsem domluvena na další spolupráci a pro doufám, v dobré vztahy.

SEZNAM LITERATURY

- [1] Citáty a výtoky slavných [online]. 2008 [cit. 2012-4-27]. Dostupné z <http://www.citaty.name/news/sam-francis/>.
- [2] CÍSAŘ, Ondřej. 2008. *Politický aktivismus v České republice*. Jiří Ogrocký. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK). ISBN 978-80-73-168-0.
- [3] ČERNOUŠEK, Michal. Graffiti – řeč prázdných duší. *Vesmír*. Praha, 1999, roč. 78, č. 11, s. 638-643. ISSN 1214-4029. Dostupné z <http://www.vesmir.cz/clanek/graffiti-rec-prazdnych-dusi>.
- [4] ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 o poškození cizí věci. In: Trestní zákon. 2012. ISSN 1213-7235. Dostupný na <http://www.pracepropravniky.cz/zakony/trestni-zakonik-uplne-zneni>.
- [5] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. 2010. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-686-5.
- [6] HOLIŠ, Martin. *Možné způsoby práce se členy subkultury graffiti v rámci terénní sociální práce – streetworku*. Brno, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra sociální politiky a sociálních věcí. Vedoucí práce bakalářské práce PhDr. Pavel Navrátil, PhD. Dostupné z http://is.muni.cz/th/8868/fss_b/.
- [7] HOUŠKA, Tomáš. 2000. *Graffiti rules*. Praha: Tomáš Houška. ISBN 80-86065-18-9.
- [8] HRČA, Michal. 2001. Sociální deviace. 7. přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-68-0.
- [9] GAVORA, Peter. 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. přeprac. vyd. Vladimír Jůva, Vendula Hlavátová. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [10] *Graffiti web* [online]. 2010 [cit. 2012-3-7]. Dostupné z <http://www.feer.wbs.cz/>
- [11] KAJANOVÁ, Alena a Klára JERSÁKOVÁ. Graffiti: Co vede ruku sprejerů? *Psychologie dnes*. Praha, 2009, roč. 15, č. 2, s. 34-37. ISSN 1212-9607.
- [12] KLIMEŠ, Lumír. 2005. *Slovník cizích slov*. 7. přep. vyd. v SPN. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství. ISBN 80-7235-272-5.
- [13] LINHART, Jiří et al. 2004. *Slovník cizích slov pro nové století základní měnové jednotky, abecední seznam chemických prvků, jazykovědné pojmy: 30000 hesel*. Litvínov: Dialog. ISBN 80-85843-61-7.

- [14] MOLKOVÁ, Zuzana. Mixér napumpoval Zlínu energii. Podívejte se. *Zlínský deník* [online]. 2011 [cit. 2012-3-4]. Dostupné z http://zlinsky.denik.cz/kultura_region/mixer-napumpoval-zlinu-energii20111027.html?diskuse=1.
- [15] NOVOTNÁ, Anna. Sprejeři mohou opět využívat plochy zdarma. *Zlínský deník* [online]. 2010 [cit. 2012-4-3]. Dostupné z http://zlinsky.denik.cz/zpravy_region/sprejeri-mohou-opet-vyuzivat-plochy-zdarma.html.
- [16] OVERSTREET, Martina. 2006. *In graffiti we trust*. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-1325-1.
- [17] *Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny*. 2. přep. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-03-6.
- [18] SMOLÍK, Josef. 2010. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2907-7.
- [19] SOPÓCI, Ján a Bohumil BÚZIK. 2009. *Základy sociologie*. Bratislava: SPN-Mladá léta. ISBN 978-80-10-01444-6.
- [20] ŠARMANOVÁ, Šárka. Sprejeři stojí městské poklady desetitisíce korun ročně. *Zlínský deník* [online]. 2008 [cit. 2012-4-3]. Dostupné z http://zlinsky.denik.cz/cerna_kronika/sprejeri-stoji-mestske-pokladny-desetitisice-korun.html.
- [21] ŠARMANOVÁ, Šárka. Graffitiáci se vyřádili. Legálně. *Zlínský deník* [online]. 2012 [cit. 2012-4-12]. Dostupné z http://zlinsky.denik.cz/zpravy_region/graffitaci-se-vyradili-legalne-20120408.html.
- [22] ŠVAŘÍČEK, Roman et al. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [23] TÉRA, Jakub. *Komunikační kanály v české graffiti subkultuře*. Brno, 2007. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce PhDr. Josef Smolík. Dostupné z http://is.muni.cz/th/64614/ff_m/.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Skeče pade

Příloha č. 2: Styly písma graffiti

Příloha č. 3: Slovníček pojmů graffiti

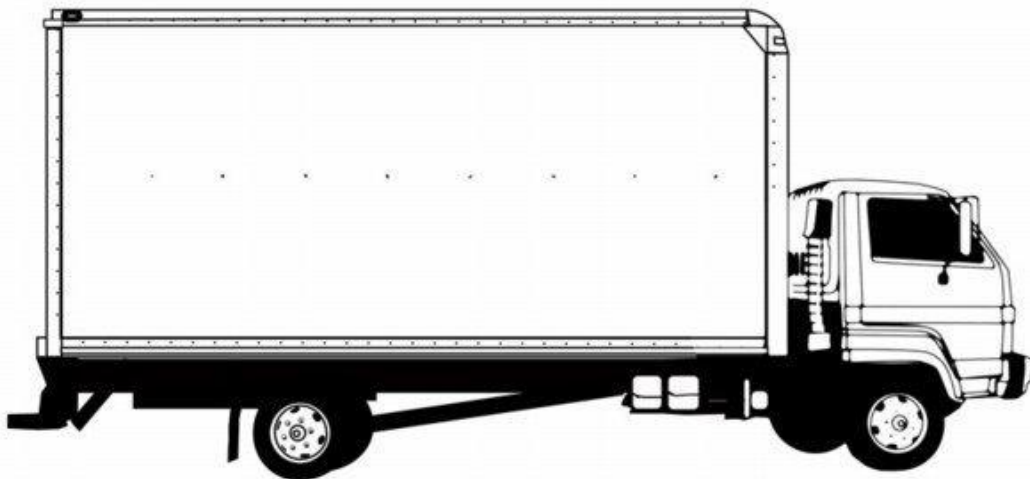
Příloha č. 4: Rozhovor – respondent P1

Příloha č. 5: Rozhovor – respondent P2

Příloha č. 6: Rozhovor – respondent P3

PŘÍLOHA Č. 1: SKECHE PADE

Nákladní auto

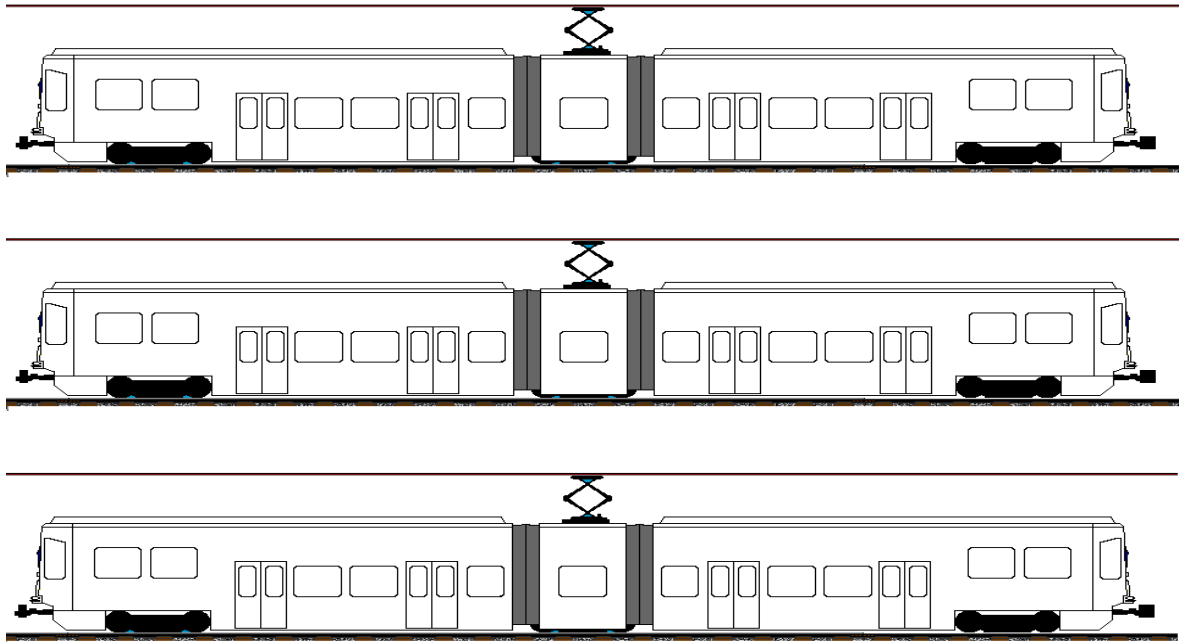

Velká popelnice

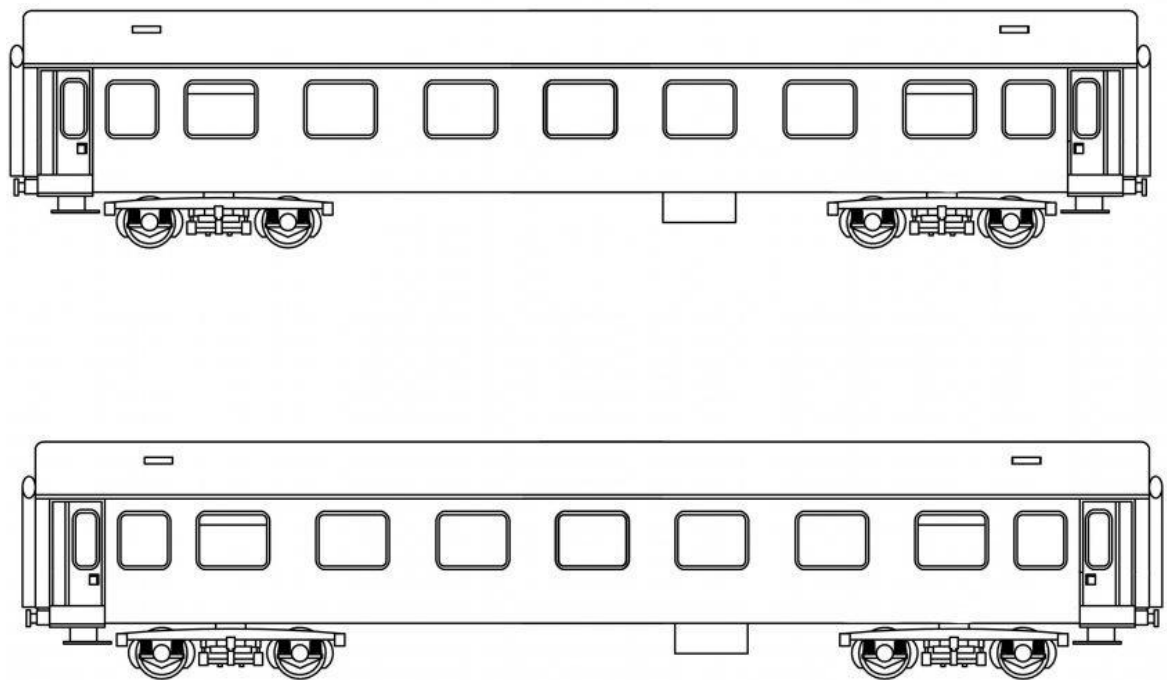
NEXT

Tramvaje

By West

Vlak (český)

www.bgk.wbs.cz

PŘÍLOHA Č. 2: STYLY PÍSMĀ GRAFFITI

Tag style

Throw up style

Blockbuster style

Simple style

Wild style

Complex style

3D style

Own style

PŘÍLOHA Č. 3: SLOVNÍČEK POJMŮ Z GRAFFITI

All city – writer, který má v každé části města svůj tag

Background – pozadí

Backjump (BJ) – zhotoven soupravy za provozu, za jízdy

Bachař – člen party, který nespřejuje, ale hlídá ostatní před případným nebezpečím (policie, ochranka objektu, větší počet lidí, aj.)

Battle, stylewar – válka, boj dvou crew o to, kdo je lepší

Biting – jedná se o napodobeninu jiného sprejera, jeho vývoje

Black book – fotoalbum writera jeho piece nebo tagu, popřípadě i jeho sketchů

Bomb, bombing – rychlé provedení ilegálního piece

Burner – dobře udělané graffiti

Can – plechovka, sprej, dóza

Cap – rozprašovací hlava u sprejů – má více obměn (fat cap – dělá širokou stopu, outline cap – dělá tenkou stopu, needle cap – tryska s nejužší stopou, New York cap – daný rozptyl a design trysky)

Crew – skupina writerů, kteří vystupují pod jedním tagem a navzájem se ovlivňují a motivují

Crossing – překrytí graffiti malbou jiného writera – na základě konfliktu, či zabrání zajímavé plochy

End to end – „udělaný“ vagón pouze pod okny, ale po celé jeho délce

Fame – šíření a proslavování jména writera

Fillin – vybarvení písmen

Fresch – nováček mezi profesionály

Guru – učitel

Charakters – kresby figurek, postavy v osobitém stylu, obličej, postava

Check – uznání druhého writera za dobrý piece

Chrom – piece vyhotovený stříbrnou barvou

Jam - setkání writerů (za účelem společného „udělání“ stěny)

King – uznávaný writer se specifickou a osobitou technikou a stylem

Korouhev – celý, úplný název crew (GNK = crew **GyNeK**olog, TCP crew = **The Color Posse**, aj.)

Lauf – označení pro šířku stopy

Legál – místo, kde je povoleno tvořit graffiti, bez postihu

Line – metro, specifické trasy metra

Máselnice – crew nebo writer, kteří dělají jenom tagy

Messages – kresby obsahující krátké oznámení, vzkazy

MC – zpěvák hip hopu

Mural – velkorozměrové malované zdi

New school – moderní graffiti style, dnešní sprejeři udávají směr a styl

Old school – starý graffiti style

Oneman barevný wholecar – graffiti přes celou plochu vagónu udělaný jedním writerem, považováno za vrchol ilegální tvorby

Outsider – tag na venkovní straně vagónu

Outline – čára okolo piece

Panel – graffiti na vlaku pod okny

Piece – jedna práce writera (doslova kus)

Production – graffiti na sebe navazující

Quit-Pieces – vychází z Throw up style, čárkované, maximálně jednobarevné, ale pečlivě provedený obrys

Rooftop – graffiti ve výšce (střecha, komín, aj.)

Sketch – náčrt tagu, skica

Spit – zničení tagu

Stencil – šablona, která se pak přestříká sprejem na zeď

Sticker – samolepka, kterou vylepují writeři všude (jedná se o novější druh graffiti)

Sýrovnice – crew nebo writer, kteří „dělají“ pouze na legální zed'

Tag – podpis writera

Tágo, tegovka, tukovka, tegovačka – fixa, která je určena k tagování

Toy – amatér, začátečník (obvykle se používá jako nadávka)

Wall of fame – plocha určená pro writerovo tvoření, vznikají zde, ale nekvalitní díla)

Wholecar – graffiti přes celý vagón

Wholetrain – graffiti přes celý vlak

Xeroxboy – writer, který napodobuje styl druhých

Yard – depo, kde jsou vlaky nebo metra zaparkována přes noc

Zóna – oblast, kde je možné vidět graffiti

PŘÍLOHA Č. 4: ROZHOVOR – P1

T: První taková obecná otázka. Kolik je ti let?

P1: 28.

T: Super. A jaký používáš tag?

P1: Teďka píšu EICUL. Ale předtím jsem psal jiné jméno, teďka už je to jenom proto, že se spíš projevují na legálech a mimo jenom občasně.

T: Dobře. Na toto bude ještě otázka. Ještě pracu, hmmm studuješ nebo už pracuješ?

P1: Pracuju. Pracuju už osm, deset roků.

T: Dobře, díky. A kde bydlíš? Bydlíš už sám, nebo ještě u rodičů?

P1: Bydlím ve Zlíně, bydlíme v rodinném baráku, máme ho rozdělný jako dvougenerační, ale stěhuju se, protože to stejně nejde.

T: A jak dlouho už teda děláš writening?

P1: Maluju šššš.

T: Zhruba. Od kolika let.

P1: Tak 12 roků. No od roku 2000.

T: A jak si se k tomu dostal?

P1: Tak na základce, tak, že řekněme v sedmé třídě si člověk začal kreslit Mettalicu a různé grainerové kapely, kde k tomu tíhly víc už, už, už tehdá takhle. A potom se to ještě přehodilo přes celkovou tu kulturu jako takovou a člověk chtěl prostě pocítit i takovou tu možnost sebe sama projevení, i když v někde, v některých očích je to bráno hůř. Ale když v tom někdo zabředne, tak je to.

T: Tak je to prostě tvůj život.

P1: Neopustitelné.

T: Jo.

P1: Neopustitelné, prostě člověk už z toho nemůže, je to najednou.

T: No, ještě něco.

P1: Není to tak, že jsem si řekl, tak teď budu dělat graffiti, během dvou, tří let stalo

T: Z dětských malůvek?

P1: No, jak říkáš, z dětských malůvek, přehodilo do toho, do toho. Já jsem vlastně chodil na, jako lidová škola umění. Dvanáct, čtrnáct let jsem chodil malovat a možná takhle to bylo nějaké přenesení toho, že ty vodovky, tempery, fixy a všechny tyto věci mi nedovolovalo se projevit tak jak jsem chtěl.

T: Takže nějaký osobní přístup k tomu projevit sama sebe.

P1. Tak, tak, tak.

T: Tvoříš sám, nebo jsi členem crew?

P1: Tak ze začátku to bylo tak, že jak jsem začínal, tak jsem vypadl sám ven, nebyly k tomu nějaké časopisy, už vůbec ne internet, nebo takhle. Člověk se nemohl s nikým domluvit, takže to bylo takhle. Pak jsem zahlédl nějaký plakát, že je nějaký jam a domluvil jsem se s rukama a tam jsme se poznávali jako. Bylo to spíš o tom kamarádství, jako takovém, než nějakém tom projevu, někdo říká síly toho jména jako takového. Já jsem to tak nikdy nebral, bral jsem to spíš jako, hmmm, setkání se s tíma lidima, takovým z nějakého podobného zaměření, podobného prostě myšlení, než nějakou módu, která to bylo před čtyřmi, šesti lety, jako kdy to byl velký boom a teďka už je to na odstepu. Jako tahle.

T: Se o to zajímá míň lidí.

P1: Hmm.

T: Takže vyloženě.

P1: Počky, ale zase dobře.

T: Jo, jasně dobře. Ale takže vyloženě si v nějaké crew nebyl. Tvořil jsi pod tím svým tagem?

P1: Ne, ne, ne, ze začátku jsme rozběhli crew, ze začátku to bylo samozřejmě tak, že hmm, když řeknu writeři, tak hmmm se nějak pohybovali v hipopu. Dělal jsem beat box, nebo dělal jsem víc, jako takhle. A to se projevovalo. Měli jsme nějakou skupinu, kamarád, který prostě rapoval, tak maloval taky. To byla vlastně taková druhá crew. První jsem měl na střední škole, s kamarádem, s kterým jsme se nějak sčuchli v prváku a od druháku jsme seděli spolu, psali jsme ZIRK crew, jako takovou a to jsme udělali pár prvních věcí, samozřejmě hnedka za školou, že jo?

T: Jasně.

P1: To byla první věc jako taková.

T: Hned se projevit.

P1: Tak, tak, tak a pak už se to vezlo no, pak už jsem poznal lid, co malují tady ve Zlíně, svezl jsem se s nima nějak, to byly ty z bláta do louže. S kamarádem a bratrem jsme založili crew jako takovou od které se odvíjelo různé videa, která děláme, já nevím, osm roků a jezdili jsme spolu na panely do zahraničí aaa. Tak člověk potom pozná v normálním životě, když řeknu kamarád, tak to nezní jako kamarád mezi writery, jako takhle mezi těma, co se v tom pohybují, protože jsou různé schovávačky, fyzlové, výslechy a takhle a prostě. Musím to zaklepat, ale do teďka jsme neměli problém. Je to o tom, jsme schopní se podržet, že nebo takhle, víš. Ve vypjatých situacích.

T: Fajn, dobře. Takže teď tvoříš hlavně legály, ale dřív si tvořil i nelegály?

P1: Takhle. Člověk prostě nemůže přestat s ilegálem jako takovým.

T: Takže je to půl na půl.

P1: Akorát ustoupí, že nejde do takých těch moc hardcorových věcí. I když já točím videa, takže já, i když nemaluju, tak jsem součástí té bandička, která jde třeba a.

T: A udělá ten ilegál?

P1: Tak, ať se to týká metra, nebo zdi, nebo třeba tady metra.

T: Jasně. Takže tvoříš spíš legály, ale jsi účastníkem i těch nelegálních.

P1: Převážně, převážně legály. Maluju i ilegál a účastním se, dalo by se říct, každé akce. Tahle účastním se každé akce, kterou pořádá, jako děláme jako za crew. Tam vlastně vždycky jsme za kamerou, někdy se to vyvrbí tak, no byli jsme třeba na jedné akci, tak já, došla, posrala se jedna tryska na barvě, jako takto a musel jsem položit kameru a pomoci jim s barvami, obtahama, s pozadím, jinak bysme to nedodělali. Tak už potom přichází to, když už jsou takovéto vlaky, metra, takhle.

T: Pomůžeš.

P1: Kamera jde stranou jako takto a musí to být dodělané.

T: Takže nějaké ty problémy se zákonem už jsi měl díky tomuhle?

P1: No.

T: Nebo se tomu šťastně vyhýbáš?

P1: No, problémy jako takto ne, ale jako výslechy a takové, prostě. Ono jde o to, že když si člověk nepřipraví podmínky pro případnou, průser.

T: Únikovky.

P1: Ať se jedná o útěk, nebo o očištění sprejů před akcí, jako takovou. To znamená to, že donedávna stačilo otřít hadrou jako takovou, ale teď už jsou takové prostředky, i když to otřeš hadrou, tak oni ty otisky z toho vytáhnou. Takže se to musí, jo.

T: Očistit?

P1: Přes, jakože, radiátor, voda, to jsou takové jako ty. No a to radši nebudu říkat.

T: Dobře.

P1: A potom už to no, ale to už se bavíme spíš o

T: samotné akci.

P1: metro systémech, jako takových. Hodně lidí dneska říká, že nejdou dělat vlaky, jako takhle. Každý brečí, jak to bývalo, nebo to. Ale to je takové důchodcovské. Nějak bylo, nějak bude. A nemá cenu brečet nad tím, co bylo, jestli to mohlo být teď. Teď jsme tady, tak teď tam prostě naběhnem, že jo? O to jde.

T: O posouvání hranic ti jde jako takhle?

P1: No, no, no, no.

T: A když se vrátím k tomu tvému tagu, tak co vlastně znamená?

P1: Teďka co dělám, EICUL.

T: Jak si na něj vůbec přišel?

P1: To je vlastně, no. Jelikož, že jo jsem zlobil, jako takto a pak jsem se chtěl začít projevovat i na nejenom na legálech, ale i výstavy, různé prostě. Tady v parku propagace, workshopy. Něco pod čím mě nikdo, jako počím by si mě nemohl spojovat. Musel jsem si vymyslet nový styl jsem si musel, nové jméno, a jelikož jsem s přítelkyní, já nevím, už su osm roků, tak přítelčino jméno. Akorát aby to nebylo blbě, tak pozpátku.

T: To je ale hodně dobré.

P1: Nějak to tak vyšlo.

T: A jak třeba, když neděláš tvůj tak, jak dlouho ti trvá vymyslet nějaký ten kousek, nějaký ten piece? Třeba dejme tomu na ty vlaky, když děláte, nebo na ty metra, kolik tomu věnujete?

P1: Tak, takhle nejde se bavit o legálu. Tak člověk může být, jak dlouho chce.

T: Bavím se o ilegálech.

P1: Na zdi můžu být, řeknu dvě, tři hodiny bez problémů. Pořád odbíhá, když jsou chekeři tak je to ještě jednodušší. Vlak je, nebo takhle řeknu to takhle, vlak se dá dělat prostě barevka, ale ne už ne propracované tvary jako takové. A metro většinou jako rychlovka, v dnešní době se dají dělat jenom back jumpy, to je do 40 vteřin jako takový. Ale dá se dostat, že jako do depa a do odstavek jako, ale o tom se už nemluví, protože byla vlastně doba, kdy třeba, metro je jenom v Praze, tak byla doba, kdy se říkalo, že to nejde, jako takhle. A kluci tam no vymyslely způsoby, nové místa, takhle a potom se upadlo. A teďka právě, se říká

T: Že to zase nejde.

P1: No že to vůbec nejde, ale

T: Způsob se najde.

P1: My když někam jdeme, tak nás tam nikdy nikdo nevezme, všechno vždycky obhlídáme sama, takže tam týden 14 dnů musíme ležet u tratě, sledovat jako to tam prostě navazuje, jak to tam chodí tak dále a pak to jde. To jsou ale už pákovky a kukly a tady tyto věci. Na vlak může jít člověk normálně kolem nich, prostě projde a je to. Ta půl hodina na vlaku je ještě dneska normální.

T: A ta příprava předtím? Já nevím, třeba vymýšlet, co tam napsat.

P1: To jsou, že jo, každý člověk prostě skechuje doma, nebo i v práci, ve škole, když má chvílku, prostě, to už je nemoc, to jsou popsané všechny věci, co člověk má, složenky, vizitky. Takže všude, kde je něco.

T: takže ten čas se nedá změřit? Prostě tě něco napadne, sedneš a tvoříš.

P1: Vlastně je to tak, že jsme v hospodě, prostě jdeme za pětadvacet minut to jede, skočíme ještě k nám, ještě to vememe a jdeme. A jdeme znovu na pivo.

T: Aha, to je zajímavé teda.

P1: Ale zase, to jsou zase akce, co jsou do té minuty. Ten výtvar vůči normálním lidem je hrozný, ale v oči těch lidí, ne zainteresovaní co tam byli se to jeví, zato to stoupá ta crew. Třeba když se udělá ještě, kde se vůbec nedělá, na zastávce, kterou

T: Nikoho ani nenapadne.

P1: Nikdo nedělá a my tam naběhneme prostě a na konci roku uděláme videjko.

T: Stupáte na ceně.

P1: Takže jako tak.

T: A co tě na tom graffiti tak přitahuje, co je tím magnetem pro tebe, že pořád tvoříš, pořád vymýšlíš ty nové věci? Co tě první napadne, když se řekne graffiti?

P1: Ono u mě je to, co mě první napadne je nemoc.

T: Nemoc?

P1: Nemoc. Nemoc člověk jak v tom takhle vyrůstá, postupuje v určitých, já nevím jak to prostě nazvat.

T: Etapy?

P1: Etapy, příčky. Nějak takto, tak od toho nejde.

T: Taková závislost?

P1: Byly situace, kdy byly jsme, všude sebou nosili fixy, strašně jsme se opili a zničil celý klub. Na druhý den od kamarádů, že jakože problémy, že je to známého, takové ty řešičky, tak že prostě pak musí upustit od takového toho. Prostě graffiti je zanechávání jména a je jedno jestli je to na hajzlu nebo tak nebo prostě kdekoliv. Památky to bych bral úplně bokem, to prostě, to nemám.

T: To je tabu pro vás?

P1: to vůbec jako takhle rád, ale třeba v Polsku byly vlaky legální pod okna, ale lidi tak začali malovat přes okna, takže už to zase takhle pominulo. Takže ono jde o to, že ti lidi, jako takový jsou buď agresivní, nebo kterým je všechno jedno, mám kamarády, který bydlí na ulici a dělají ty největší prasárny, jako takové, kde mne trne jako hrůza jako jak to točím a potom ještě ty řešičky.

T: Takže už sis dal takové hranice, tam za jakou mez nepůjdeš a hotovka. To se ale vypracovalo až postupem času.

P1: No, no, no. No abych se k tomu vrátil, jak jsem byl, jak jsem zbombil ty bary, tak si člověk řekne: „ tak teď už nebudu chlastat, teďka už prostě, nebo když jdu chlastat, tak si neberu žádné barvy, protože to člověkově přepne a nejhorší je ta davová psychóza. Na záchodě někdo vyžahne fixu a už je „jo, puč mi ju“ a už to, už to jakože je.

T: A ani to někdy nejsou někdy členové té vaší subkultury, prostě jenom nějací.

P1: No, no. Někoho potkáš a už to jede.

T: A dovedeš si vůbec představit, že bys někdy skončil tady s tím writeningem?

P1: Ty jo, o tom teď píšu takový článek, že jmenuje se barvy, každý řádek vlastně končí na barvy a s touto myšlenkou si tam pohrávám. A ne. My s přítelkyní vybíráme dovolenou jenom podle toho, kde je možnost si zamalovat. Takže, i když jedeme do Paříže, tak je jasné, že jeden den se bude prostě malovat. Přes den se jde na legál, večer se jde na krtka jako takto. A dovolená čtrnácti denní u moře.

T: Není nic pro vás?

P1: Ne, to ne. Je to v pohodě, ale je tam i ta možnost projevu.

T: Takže je cítit ten abst'ák, když to nemáš delší dobu.

P1: To se pak využívají různé převrácené lodě a tak. Vždycky si беру barvy, prostě.

T: Takže až pojedu někde na dovču, tak se dívat pořádně. A je nějak nějaký tvůj piece, na který si hrdý? Ať už legální nebo nelegální. Nebo v obou.

P1: Tak v ilegální, kterou jsem dělal asi před sedmi rukama, je tam dodneška, je to prostě tady u nás ve městě. A nikdo si ji nedovolil přejet a nevybledla. Tož většinou té době byly barvy takové, když člověk udělal, tak ta černá zmizla do půl roku. Takže to byla možná nějaká dobrá várka barev. To je hodně dobrá věc za crew tahle. A jinak z těch legálních je to teď z Mixéru pro UTB. UTBčko nebo FMKčko to pořádá.

T: Celé UTBčko v tom je zainteresované.

P1: Tak tak nějak, tak to bylo na nádraží.

T: Jo, to Queene.cz.

P1: No, no, no. Tak vlastně k tomu jsem taky dělal videjko.

T: A když se teda vrátím k té rodině. Jak na to vaši reagovali, že tvoříš?

P1: Tož, začalo to stylem, že jo. Barvy všude, na nohách, na botech, na gatích, na oblečení takto. Nebyli rádi. Pak to bylo stylem: „Tam jdeš?“ „Ven“. Pak došlo k protřepání batohu, no takhle. Schovávání i před rodičema, pak prostě nějak to asi vzali, ale vím, že je to sere. Ale jako s tím se nedá nic dělat, že jo.

T: Je to tvůj život.

P1: Tož můj život, ale rodiče se dívají blbě. Prostě ti lidi okolo se dávají blbě. Jde o to, že člověk, jako takto musí žít život svůj život. Ať je to v té práci, nebo takhle. Já jsem, já jim prostě nemůžu říct, co dělám. Nebo nechcu. Protože by se dívali jinak.

T: Ale to je docela špatně, ne?

P1: Jako mám takové chvílky, kdy na to narážím. No, odpoutat se od tady toho systému a být sám na sobě. Prostě vydělávat si tady tím malováním, zakázkama, tím videem jako takovým, ale že jo, prostě. To možná ještě tak vykrystalizuje určitě.

T: A byla to pro tebe úleva, když se to vaši dozvěděli?

P1: Ne, v té době, když jsem to, když se to dozvěděli, tak to určitě úleva nebyla.

T: A po jak dlouhé době si jim to řekl, když si vlastně začal tvořit ve 12 letech. Za jak dlouhou dobu?

P1: Ne, ve 12.

T: Tak před 12 lety.

P1: Tož, že jo, to bylo v té době, rodiče jsou prostě z jiné doby, nebo celkově společnost najednou rychle vykrystalovala. Začaly být různé možnosti, začal internet. Ten boom celkový tady, nemyslím jenom v tom graffiti, ale celkově v tom posunu, v té životní, jakože úrovni byl extrémně rychlý a proto nejsme schopní některé věci ani pochopit. My jsme byli v Eindhovenu v Holandsku, kde když člověk maluje, tak ti lidi dojdou, pokecají, pomalu nabídnout všechno, co můžou jako takto a člověk, když maluje tady, doma, respektive v České republice, ve Slovenské republice, tak je to mraky, tak je to nepublikovatelné.

T: A jak bys teda popsals svůj vztah s rodiči? Změnil se nějak předtím, potom?

P1: Tak jo, určitě se změnil, když jsem musel schovávat věci a člověk si musel začít sám prát, jako takto, aby v té době nebyly problém, ale jak to nejsem schopný říct.

T: A vycházíš s nima dobře nebo jsou tam nějaké?

P1: Tak jako s otcem to bylo vždycky takové divné. A máti je prostě ten prostředníček, který chce jako to. Ona je navíc učitelka, takže už teďka za tu dobu, co učí už má takový ten handicap, má první stupeň, takže k nim se chová člověk jinak jako takto, jako k malým a pak to přenáší jako takto. To je těžké, ale jako takový problém by byl, i kdybych nemaloval jako.

T: Takže na to nemá, nemělo to na až takový vliv?

P1: Ne, to ne.

T: Ale ta důvěra rodičům, nesvěřuješ se již, že?

P1: Ne, to ne, neříkám jim to, jak jsme byli klukama, dali jsme tam to a to, prostě tam nás vyhmátli. Ne to určitě ne. To neví, ani moje přítelkyně.

T: Dobře. A když přejdu od té rodiny k těm tvým kámošům. Máš kroče i mimo ten svět writeningu, nebo scházíš jenom?

P1: Mám, mám, jelikož nejsem zabřednutý jenom do toho writwningu, ale potýkám se i s tím videem ale i s tou grafikou. Je to spíš taková ta širší komunita, co se všechno kolem točí, ale není to, ale nemám kamarády z úplně jiné sféry, to znamená jako tím

nemyslím jenom ten hip hop, ale drum 'n' base, je to širší, ale nemám třeba kamarády metrosexuály, diskofily, prostě a tady toto.

T: Takže tady ty všichni ti kmoši se točí kolem toho sprejerství, kolem hip hopu a tak.

P1: Točí se to kolem, v nějakých rozšířenějších mantinelech, ale ne zas, jako až tak. Jako normální člověk.

T: Třeba se mnou.

P1: Jo, ale ono nejde jenom o to, že ten, nebudu říkat normální člověk, ale...

T: Jestli to tak cítíš, tak klidně můžeš.

P1: Ale takový prostě ten mainsteamově založený člověk, ta, k má určitě širší záběr než já, protože nevím, nebavím jen tak s někým, protože se nechci otvírat, protože už je to ten dvojitý život, takový to. To mi stačí v práci a odpoledne chci.

T: Být sám sebou.

P1: nemuset si dávat pozor na to.

T: A kde bych tě běžně mohla potkat jako?

P1: Běžně.

T: Kde se nejvíc vyskytuješ?

P1: Jelikož jsme toho tolik objezdili, tak ty legální věci jsou všude, dalo by se říct. Jako všude po Česku, nejvíc na té Moravě, ale jsou věci v Londýně, jsou věci v Holandsku, lítáme do Francie. Takže tak, člověk vždycky když někde je, jako na těch dovolených, že jo? Řecké ostrovy, kde se všude zanechávají věci. Jinak když se tady ve Zlíně pořádá jam, tak ten vlastně pořádám já. Asi tak.

T: A kde se cítíš nejvíc sám sebou? Jako tady ve Zlíně, je to jedno místo, nebo víc? Nebo vždycky, když tvoříš.

P1: Všude v zahraničí, protože nejsem spjatý tím, tou subkulturou. Třeba mladí dneska, i když jdou na legál, tak malovat. To je jedno jestli legál nebo nelegál, oni si prostě vyberou místo a tam to zbombí. Je jim jedno, jestli je to od člověka, co už bohužel třeba umřel, nebo takto, takže nemůže už udělat nic. To by mělo být pasé jako. Přejedou půlku věci a takhle a ono jde o to, že člověk si musí vybírat, to je jedno kde dělá, musí si vybírat, jestli jsem schopný přejet toho člověka, to je jedno jestli má malou věc, barevnou tak nějak, jde o to jméno, o ten styl o ten styl jako takový, který tam on nechal, jo. A pokud já si na to netroufnu, tak bych tam neměl malovat jako. A tady jelikož se znám se všema lidima, kterými dělám, tak je to těžší, tak si voláme: „Hele, máš tu už půl roku věc, můžu ji přejet?“. A jak říkám, je to i na legálu nebi i mimo legál, takto. Když jdem třeba na metro do Prahy, tak jsou takové ohlasy, jako třeba „Vesnice Zlín jede do Prahy“ a takto. Takže jsou s tím problémy jako takto, ale zase čekat než by nás tam někdo vzal, to bysme se nemuseli dočkat. On je to drzostí, ale i o té soudnosti, jako takové.

T: O respektu.

P1: Jj, který se jako takový v dnešní době vytrácí čím dál tím, víc a víc.

T: Takže mladší generace jsou drzejší.

P1: Drzejší, ale to není jenom v tom graffiti, ale aj v tom, že jdu po parku a 12ti letý týpek po mě, „Hej, pi..., nemáš Cílo“, prostě a takhle. Ono je to o celkovém pojetí toho myšlení té dnešní doby. Někde je to horší, někde je to v poho. taková je doba, no.

T: Ještě když se vrátím k těm kámošům, změnily se nějak po tom, co si začal tvořit?

P1: Jo, lidi se se mnou přestali stýkat a pak jsem se vnořil do jiné sféry, sféry jiných lidí. Někteří prostě ti nemalující to začali vnímat líp, protože to tam bylo založené na hlubším kamarádství, než ti druzí. Ale většinou je to negativní ten ohlas. Pokud to není kolotočářské graffiti, krásné prostě obličej a takhle. Málokdo k tomu má pochopení.

T: Takže když už jsme tady, tak s jakými názory se setkáváš? Setkal ses třeba i s pozitivními? Já nevím, šels kolem zdi, kterou si zbombil a šel kolem cizí člověk a říkal si „jo, to je dobrý“.

P1: jo stalo se mě mockrát, že si fotíš věc, když někdo jde, tak schová fot'ák, zapálí si, aby byl inkognito. Člověk se cítí spíš takhle a teď někdo vidí prostě ten jedoucí vlak a „wauuu“ na nádraží v Otrokovicích, když to tam člověk chytá. Ono to nekončí jenom tím, že člověk udělá ten vlak, jako takový, ale je to i tím chytání, mít spoj, zjistit kam ho přepojí, jako mít denní záběr v trafikou, to je prostě to nejvíc, co existuje. Fotka a záběr jízdy, jako takového.

T: A nejhorší zážitek?

P1: Tož nejhorší zážitek byl asi, když jsme zdrhali a já blbeček jsem si vybral zdrhat do kopce. Pak najednou ti to tělo vypoví takovým stylem, že spadneš a zabliješ a jenom se modlíš, aby tě neslyšeli a proběhli kolem tebe. No podařilo se no. Akorát druhý den jsem potkal zase ty samé, takže zase zdrhačka při denním writeningu. Jako to jsou hrozné věci, když s kámošem jsme leželi pět hodin na střeše, jenom kvůli tomu, že dole byla zásahovka. A takhle jako a potom do školy, že.

T: Takže vyčerpávající záležitost, vrcholový sport, dalo by se říct.

P1: Ono nervy nejsou nervy jenom u toho, když to člověk dělá, ale i u toho, když to potom chytá nebo fotí, takhle. protože potom lidi, už jsou nějak propálení, když se objevuje v jednu dobu mockrát, takto. Tak si na tebe dávají pozor. Navíc už se profláknou místa a tak dál. Mašinfíra už se dívá proč si ho fotíš, jako. Ale potom jsou z toho dobré záběry do videa, jako takové to nadávání „hajzle“ a takhle, „ zavolám na vás policajty“.

T: A negativ je víc, nebo? Spíš těch negativ.

P1: jo, jako vnímám ten ohlas spíš negativně, jako v té širší, té normální.

T: A myslíš, že jako co i začal tvořit, tak je to lepší, že vás ti lidi víc berou?

P1: Jo, jo. Si vem, že na nás každý volal policajty a teďka i když jsem někde na budce a je to regál, a jdou pejskaři a vidí, že tam máme rozložené barvy, tak nás nechají. Ale ten ohlas jako je to pryč. To je ale jak všem směrem, v umění. Ze začátku byl nějaký rebel, potom se to začalo nějak vstřebávat. Dneska je normální, že učitel, vlastně ani rodič pomál nesmí uhodit vlastní děcko. Je to o tom, co dovolíme, jako všichni lidi.

T: Tak poslední otázka. Konečně. Jestli bys chtěl něco dodat? Nebo něco vzkázat lidem? Nebo něco co jsem neříkala? Něco důležitého.

P1: Třeba k tomu pochopení. Ono nemá cenu to tlačit, nebo tak, přes kleno to lámat. Oni k tomu dojdou lidi snad sami.

T: Díky moc.

PŘÍLOHA Č. 5: ROZHOVOR – P2

T: Jako první otázku teda kolik ti je let?

P2: 24.

T: A jaký používáš tak?

P2: Hmmm.

T: Nejčastěji?

P2: Nevím, jestli ti to, ... Hmmm, dělám HAJZL.

T: HAJZL, dobře. Pracuješ nebo studuješ?

P2: Pracuju, ted'ka už.

T: Jak dlouho?

P2: Hmmm, asi rok.

T: Takže čerstvý pracant. A kde bydlíš? Bydlíš zatím s rodiči, nebo sám?

P2: Bydlím v domě s rodiči, no.

T: A tady někde ve Zlíně, nebo někde v okolí?

P2: Ve Zlíně.

T: Dobře. Jak dlouho se už graffiti věnuješ?

P2: Hmmm, asi tak pět, šest roků.

T: A jak ses to tom dozvěděl, tady o tom graffiti?

P2: No, to asi přes kamarády takhle, co jsem se začal věnovat. Co sem se znal s lidma, tak jsem pak zjistit, že malují nějak a tak to bylo.

T: A proč sis vybral tady ten svůj tag?

P2: Ty jo, přišlo to nějak postupem, měl jsem nějaké předtím hodně. Já nejvíc dělám se svojí crew, co dělám a tady ten tag jako dělám spíš na takových místech, kde to není tak vidět, nebo tak. A nevím, proč jsem si ho vybral. Prostě to přišlo samo.

T: takže to přišlo tak samo, jo?

P2: No přišlo to tak samo, jasně.

T: Říkal si, že si členem crew. Bylo to tak vždycky, nebo si začínal sám?

P2: No takhle, začínal jsem jak kdyby, začínal jsem sám, že jo, chytlo mě to nějak, vzal jsem nějaké barvy někde. Hmmm, šel jsem si zamalovat, chytlo mě to. Pak jsem se vlastně k tomu dostal, že můj bratr nějak maluje a s nima vlastně ted'ka maluju.

T: Dobře, takže je to v podstatě zatím tvoje jediná crew.

P2: Jediná, no dá se říct.

T: A tvoříš jako spíš nelegály, legály, nebo tak napůl?

P2: Hmmm, já jako chodím asi spíš na ty nelegály.

T: Nelegály, a měl si s tím nějaké problémy, třeba se zákonem.

P2: Jako chytnout mě nikdy nechytli, ale problémů už jako pár bylo. Jakože problémy jako kontroly policejní, nebo tak to jo, ale, hmmm, ale jako nikdy, že bych šel sedět nebo šel jenom, já nevím, hmm, na CPZtku si sednout na 24 hodin. Naštěstí jako musím říct, že ne.

T: Tak to je fajn. A jak dlouho ti třeba, když nejdeš tvořit svůj tag, nebo jméno té crew, tak jak dlouho ti třeba trvá vymyslet ten piece? Napadne tě to hned?

P2: Tý jo, ono je to o tom, že sedíš doma, někdy nemáš co dělat, tak si maluješ a prostě tě to takhle napadne.

T: Takže pak jdeš za klukama a řekneš: „Hele toto mě napadlo“.

P2: Já se jakože zase takhle za rukama nechodím. Jako tak, nebo spíš vůbec, je mi to jedno. Spíš si hledám ty místa a, kde si můžeš zamalovat, jakože takhle. A asi takhle to beru, nejde mi ani o tu věc, taková jaká je, jako spíš o to, kde to je.

T: Jo. A co tě vlastně na tom graffiti přitahuje? Co je takovým tím magnetem pro to, že pořád chodíš někam a tvoříš? Podepisuješ se?

P2: Ty jo, já ani nevím. Asi taková volnost. Můžeš si vlastně dělat, co chceš. A, hmmm, lidi vlastně neví, kdo to udělal, můžou to zkritizovat, můžou to pochválit a ty vlastně ani nemáš tu zpětnou vazbu, protože nevíš vlastně, co ti lidi říkají. Protože mě to ani v podstatě nezajímá a nepřijdu s těma lidma, co kolem jdou, tak s nima nepřijdu do styku, jako s norm..., jako se širokou veřejností. Já se potkávám s lidma, jenom s pár lidma a ti většinou taky malujou. Takže ti k tomu řeknou jenom: „jo, jo, super.“ Nebo něco takového. Spíš to dělám pro sebe a taková volnost, když chodíš do práce si k něčemu neustále vázaná a musíš něco dělat a takhle se můžeš projevit sama nebo sám a...

T: Jo a co tě napadne, když řeknu, já nevím, graffiti, writening?

P2: Jo.

T: První slovo?

P2: Mě asi vlaky a metro.

T: A dovedeš si představit, že by ses tomu v budoucnu vůbec nevěnoval, nebo za dva roky?

P2: Přemýšlel jsem o tom a jako myslím si, že hmmm, život je takový, že to plyne, něco přijde, něco zůstane. Ale vždycky do toho života mě něco z toho zůstane, a jestli se tomu začnu věnovat nevím, jestli zůstanu. Prostě jestli se tomu budu věnovat nevím. To ti nedokážu takhle říct. To vyplyne samo. Teďka v této chvíli asi ne, protože nemaluju třeba až tak často, ale vždycky mě to chytne a jdu někam něco vytvořit, něco udělat.

T: Takže je to součást tebe?

P2: Dá se to tak říct. Je to prostě součást mě. Jak někoho, někdo ho v létě chytne a jde houbařit, tak mě něco chytne a jdu si zamalovat.

T: Prostě koníček.

P2: Jo koníček. Něco jako koníček.

T: Jo. A je nějaký piece, na který si fakt vyloženě hrdý?

P2: Jako můj vlastní myslíš?

T: Jo tvůj vlastně, nebo i s crew třeba.

P2: Ty, jakože piece, jakože, myslím si, že určitě jsou takové a mě spíš, jak říkám, láká to místo, kde to je a potom podle toho cítím ten piece, víš?

T: A je nějaké místo, na které si hrdý?

P2: Jo, jako že jo. Metro hlavně.

T: Jo, to si říkal. A proč metro?

P2: Metra jsou prostě úplně hrubé, no.

T: A když teď teda přeješ na rodinu. Jak reagují oni na, že tvoříš?

P2: Doma se o tom tak moc nebavíme. Máti k tomu má spíš výhrady. Ani neví pořádně, kde co dělám, jako m tušení, ale nemá s toho jako dobrý pocit. Kdyby to věděla, tak by byla ještě víc nasraná. Takže se o tom nebavíme.

T: Takže vaši to neví. Oficiálně to neví?

P2: Oficiálně se s nima o tom, co děláme venku, nebavíme. Ale o tom co se děje normálně, to je v poho.

T: a všiml sis nějaké změny, když si začal tvořit? Jako ve vztahu mezi tebou a rodiči. Nebo je to pořád stejné?

P2: Tak ono to vzniklo, jak je třeba puberta, takže určité jakože změny nastaly, ale nevím, jestli je to v rámci tohohle, a nebo bylo mnoho jiných věcí, které jakože jsou mezi rodičema a dětskama.

T: A jinak máš dobrý vztah s rodiči?

P2: Myslím, že jo, že je to v pohodě, že akorát každý nadává. Co ti mám říct jako?!

T: Dobře. A co přátelé? Máš přátelé i mimo crew, nebo mimo writening?

P2: Jj, mám plno lidí, co třeba malovali nebo vůbec nikdy nemalovali. Mám plno kamarádů, kteří o tom ani neví, nebavím se s nima o tom. Ale, nebo jako kamarádů, to jsou jako spíš známí, protože kamarád je málo kdo, jako teďka v této době. Nevím no jakože. Mám hodně, znám lidi, ale moc se s nima, moc je nemám rád.

T: A když vezmu vyloženě ty lidi, které máš rád, tak je to jenom v rámci toho writeningu?

P2: Ne, to asi ne.

T: Aha.

P2: Je aj pár lidí, co jsou mimo, mimo, jakože co nemalujou.

T: A rozmlouvali ti to někdy, jestli o tom ví, třeba ten koníček?

P2: Ty jo, tak nikoho takového neznám.

T: A změnili se nějak ty vztahy před graffiti a po graffiti? Nebo během graffiti?

P2: Já myslím, jakože určitě jsem se s pár kamarádama pohádal, ale zase tak se to nemění. Myslím si, že je to stejné jako, když s tím člověkem chodíš denně na pivo, tak se pohádáš třeba po měsíci, protože už ti leze na nervy něčím, tak stejné je to i v tom malování, že jo?

T: Dobře. A kde jako tak nejčastěji se pohybuješ tady v rámci Zlína, nebo to? Jako které je tvoje nejoblíbenější místo?

P2: Jako v rámci malování?

T: V rámci malování, nebo takhle třeba, když nemaluješ.

P2: Když nemaluju, ty jo, tak se nejradši pohybuju v centru kolem kolejí a tam jak je vlastně nádraží a dál a všechny ty budovy, ten starý komlex, co tam je, vlastně ty rozbourané budovy, to je prostě takové příjemné, no. Na projítí se, dát si tam brko a tak, pohodo.

T: Takže takový si spíš vlk samotář?

P2: Ty jo, jako měl jsem dřív, jako býval jsem s kamarádama, kotel mě nasrali a nemám teďka kamarády tady, se kterýma bych chodil rád ven, takže jsem spíš sám nebo s pár lidma, jakože s míň lidí, než s větší skupina. Ale když je nějaká akce, tak se připojíš, protože jde strašně moc známých, že jo? A takhle, ale rádoby kamarádi.

T: Jo, znám to. A kde se nejvíc cítíš být nejvíc sám sebou? Když pomínu tady ten komplex okolo toho nádraží?

P2: Sám sebou jakože?

T: Kde nemusíš nic skrývat. Jak si říkal v práci, doma.

P2: Ty jakože já v práci nemusím nic skrývat, ale doma je to jiné. Doma ve svém pokoji, když odjedou naši pryč, tak v baráku mám klid na dva měsíce nebo na dva týdny. Doma, doma je prostě nejlíp. Aj když jsou tam prostě naši, tak si tam stejně dokážeš udělat.

T: A kam nejraději chodíš tvořit? Sílal si vlaky. A třeba tady Zlín, nebo jezdíš i jinam?

P2: Já jezdím jinam. Lákali mě, tady mě lákají hlavně ty metra a různé systémy. Začal jsem prostě v Praze a tam mě to asi láká nejvíc, protože, nevím, Praha je taková, je tam malý systém toho metra, není to jak v jiných městech. A je to hlavně takové české, jako jsi v podstatě doma.

T: Jo. A jaké jsou třeba, jak reagují lidi na tvou práci, když ji třeba vidí? Setkal ses třeba vyloženě s negativním nebo vyloženě pozitivním názorem?

P2: Setkáš se se vším. Setkáš se se vším. Jako třeba když lidi vidí, že tam někde naběhneš na to metro, tak že jo hned nadávají, když tě ještě vidí, že jo? Ale pak lidem někde ukážeš a řeknou „jo, to je dobré“, nebo že jo? I negativní i pozitivní jsou ohlasy, ale nevím, kolika lidem o to jde. Mě na tom třeba až tam nezaleží, jakože. Co si o tom řeknou lidi. Nebo tak. Spíš mě jde vlastně o sebe, že se dokážu nějak projevit, zabavit, že nemusíš sedět doma. Nevím.

T: Ehm, jasně. A třeba myslíš si, že když si začínal, tak ti lidi vůči tady té vaší kultuře, já nevím, negativní? Že teď už je to lepší, že už vás víc berou třeba v podvědomí?

P2: Jo, jo, to si myslím, že jo. Protože, že to způsobilo i to, že je toho plno, že je víc legálních ploch, takhle, plno filmu o graffiti, mnohem víc se o tom kdekoliv na internetu dozvíš, kdekoliv v televizi, vidíš toho víc a víc. Ti lidi se o to zajímají a jo to úplně jiné než to bylo, no.

T: A na jamy třeba si chodil dřív víc nebo teď je to?

P2: Já jsem třeba dřív začal chodit na jamy a jenom jsem se díval na kluky a tak. Mě to nikdy nebavilo, nebo tak malovat tam jak že se třeba, že si tam s těma kamarádama a známýma a tak. Pokecáš, dozvíš se plno jiných věcí. Co se vlastně děje v republice, protože tam nejsou jenom tady ze Zlína nebo kam dojedeš. Jezdíme na jamy i do jiných měst a takhle. Tak je to úplně jiné. Seznámíš se vlastně s úplně jinou subkulturou těch lidí. Zlín je jiný, dojedeš do Brna, tam jsou jiní lidi, v Praze jiní lidi. Prostě kam dojedeš. Já jsem třeba bydlel půl roku v Londýně a tam jsem se seznámil s lidma a ti byli, jakože taky úplně jiní. A tak je zas úplně jiný život.

T: Je to volnější v tom zahraničí si myslíš? Jakože v rámci malování?

P2: Jakože v rámci malování? Ne to ne, já jsem tam byl, je tam policie přímo na to, že jenom dopravní policie a pokud maluješ někde jinde ilegály, tak tě tam většinou vychytají. A je to prostě takhle...

T: Takže větší adrenalin?

P2: Větší adrenalin, ano. Jak říkáš.

T: A je ještě něco třeba, co bys chtěl dodat? Co jsem neřekla, nebo vzkázat lidem?

P2: Ty jo.

T: Co bys chtěl do budoucna?

P2: Ne, celkem nic. Nic co bych chtěl vzkázat lidem.

T: Nebo čeho bys chtěl dosáhnout, nebo já nevím.

P2: Asi bych chtěl mít rodinu a pěkné děti.

T: Takže ti díky moc za rozhovor.

PŘÍLOHA Č. 6: ROZHOVOR – P3

T: Takže jako první otázka. Jaký je tvůj věk?

P3: 23 let.

T: A jaký používáš tag?

P3: Hmm.

T: Teď v této chvíli.

P3: Teď zrovna v této chvíli je to takové trochu neurčité, protože já nedělám v podstatě žádné tagy ani žádné takové záležitosti. Prostě...

T: Zatím nemáš teď?

P3: Jako, ne že nemám, ale nerobím tagy. Takže nepišu žádné jméno ani takové ty.

T: Ehm, a co děláš?

P3: Dělám spíš charaktery. To je jako...

T: Jj, chápu. A studuješ nebo už pracuješ?

P3: Studuju.

T: A můžu se zeptat kde? Nebo obor jenom?

P3: Průmyslový designe.

T: Hmm. A kde bydlíš, takže?

P3: Bydlím ve Zlíně, momentálně.

T: Takže sám?

P3: No sám, ne ale jako.

T: Ne s rodiči?

P3: No, ne s rodiči.

T: A jak dlouho se již graffiti věnuješ? Zhruba.

P3: Teď je to takových 7 nebo 8 rok.

T: A jak ses k tomu dostal?

P3: Dostal jsem se k tomu, je to, tak jakože určitě jsem graffiti nevymyslel, tak jsem se k tomu dostal, asi že jsem to někde viděl, prostě a řekl jsem si: „To se mi líbí“. A prostě tak celkově hiphopová kultura. Se věnuju skateboardingu od malička, breakoval jsem a hip hop. Celkově jsem se věnoval výtvarnému umění a tento projev dál přerostl k tomu, že jsem se začal věnovat tomu dál.

T: Dobře. A tvoříš hlavně nelegály nebo nějaké legály?

P3: Hmm, já dělám víceméně legály, ano. Legální produkce.

T: A jak třeba dlouho vymýšlím ten charakter?

P3: Tak v podstatě mám hlavně věci, které dělám, anebo tak. V této době se věnuju jedné tématice nějaké dané. Aaa.

T: A to je jaká?

P3: Tak taková přírodní motivy, les, něco do divočinky trochu, ale jako víceméně příroda, zvířata. Nevím, jakože ono je to tak, že já už mám naučený, jako kdyby styl kresby, anebo tak dál, že mi v podstatě netrvá nějak dlouho vytvořit nějakou, nějaký charakter. Když je to nějaká složitější kompozice, anebo tak dál, jakože na zakázku, aby to zvíře třeba sedělo nebo tak dále, nebo já nevím co, nějaký skate.

T: Atipické?

P3: Atipické, je jasné, že si to člověk musí nastudovat, nebo tak dále, ale nikdy netrvá ta příprava nějak extra dlouho, spíš ten výsledek už je takový.

T: Takže neděláš nic, co nemáš v ruce.

P3: V podstatě ano. Je to většinou freestyle, že už mám ty svoje techniky nebo tak dále, ty svoje styly, výplň a tak dál. To kombinuju a někdy freestyle, někdy je to se skicou, ale jako.

T: Jj, chápu. Jasně. A co tě na tom graffiti nejvíc přitahuje, co je ten magnet, že se k tomu vracíš, že tvoříš?

P3: Tak ono je to podle mě v podstatě takový, možná i životní styl, možná je to prostě seberealizace, nebo tak. Nevím jako nějaký magnet, anebo tak nějak. Člověk chce něco ze sebe dávat, někteří lidé jdou jako sport, že jdu si dneska namalovat věcičku, půjdu dneska něco udělat, ale nevím. Někteří to berou fakt jako umění, že jdu si udělat něco dál, něco co lidi uvidí a tak dál. No.

T: A pro tebe je to tak jako co? Spíš sport to umění?

P3: Pro mě je to něco na pomezí. Někdy, když jdu dělat legál, tak se snažím, aby to ti lidi prostě, aby je to spíš vedlo k něčemu pozitivnímu, když to uvidí prostě. A že prostě uuuuu, vidí barvy a prostě je to vede k spíš takovému dobrému pocitu.

T: Pozitivnímu.

P3: Anebo tak. Nedělám tam nějaké strašné odkazy, že bysem psal, kokos, nějaké tam protineonacistům, nebo já nevím co. Aaa, nebo jak mají žít, nebo tak. Ale celkově nějaký, prostě chci, aby lidi viděli něco v ulici a třeba možná o tom i trochu popřemýšleli, protože nedělám konkrétní věci, anebo tak něco, že by to vysloveně bylo: „Ahoj.“. Takže tak asi.

T: Jo. A co tě třeba jako první napadne, když řeknu graffiti? Někaké slovo, nebo.

P3: Graffiti, když řekneš slovo, co mě první napadne?

T: Graffiti, writening.

P3: Tak určitě první věc, co mě napadne, tak jsou nějaké bomby, anebo tak prostě písmo v ulici. A to je asi to co mě napadne.

T: Ehm. A dovedeš si představit svůj život bez toho, aby tvořil?

P3: Tak jako víceméně, když studuju, prostě tak nějakým způsobem tu, na střední škole a celkově od malička se tomu věnuju, nějakému kreslení a nebo tak jakože, takže víceméně si to vůbec nevím představit, protože je to s mým životem tak spojené, že se tím v nějaké míře živím a tak dále.

T: To je fajn, to je dobrý. A je nějaký charakter, na který si nejvíc jako hrdý, takhle? Co máš tady ve Zlíně, nebo.

P3: Charakter, jakože jedna vyslovená věc, kterou jsem namaloval?

T: Někaký ten top. Nebo je toho víc?

P3: Já si myslím, že top byl Mixér 2011, kdy jsem tvořil s Nomádem věc, byla to taková společná produkce. A tak dále.

T: Takže Queens.cz?

P3: Ne, ne, Queens.cz. To byl 2010 no, Mixér a dělali jsme tam velkou desku, kterou jsme dohromady nějak zbouchali, můj skeche, potom nějaká ta, styl někoho dalšího a vysloveně to byla taková ta produkce, která byla celkem spontánní, že je to v podstatě člověk, kterého znám dost dlouho, je to jak kdyby zakladatel graffiti na Slovensku, víceméně. Takový God father toho celého. A měl jsem s tím týpkem dělat už v minulosti a přišel jsem na ten deník a tak dále. A tak, dohodnout se na nějaké věci, co uděláme společně, tak byla to jednoznačná volba a tak dále, no.

T: Dobře, tak to je to. Hmmm, tvoříš teda legály, takže žádné problémy se zákonem jsi neměl? Nebo byly?

P3: Ne, nebyly, zatím ne.

T: A členem nějaké crew jsi, nebo tvoříš vyložené sám, nebo?

P3: Tak v podstatě máme crew na Slovensku s klukama, která nebyla nikdy až tak úplně aktivní, bylo to nějaká cesta toho, že spolu jsme tvořili a tak dále. Ale vysloveně dělali jsem spíš akce jako, ale že by jsme chodili spolu malovat nějak ven to párkrát bylo, určitě ano, ale nebyla to aktivní crew. Spíš jsem se v té době

zaměřovali na to udělat nějakou akci na škole, nebo tak dále. Dělalí jsme všelijaké projekty a tak dále.

T: Takže spíš sám tvoříš.

P3: Spíš sám. Jako tvořím i s kamarády tady ve Zlíně, když jsem, tak prostě máme tu kolektiv lidí, který jdeme spolu malovat, ale jako můžu jako říct, že víceméně sám, že asi ano.

T: Hej. Co na to rodina. Ví o tom?

P3: Moje rodina dokonce ví, co dělám, zná můj styl, kárají mě za to sem tam, když udělám nějakou věc, která je moc na očích a tak dále, ale jako víceméně námitky na to neměli, ještě když mi sem tam i přispěli na ty barvy, když jsem začínal třeba, nebo tak. Ale myslím si, že můžou být spokojení, protože jako.

T: Hodný kluk?

P3: Jsme hodný kluk prostě.

T: Takže vztah s rodiči je?

P3: Je velmi dobrý, jako fakt že spokojenost.

T: Takže ta důvěra v ně je hodně velká? Dokážeš se jim třeba svěřit: „Hele teď jdu tvořit tam a tam.“ Nebo?

P3: To vůbec jakože. Nebo zase každý rodič se bojí prostě o svoje dítě a tak dále a není to zase tolerovaná věc a třeba že já už mám nějaký titul třeba řekněme základní a chytí mě třeba policajti a riskovat toto všechno, takže asi tak. Je to zase otázka priorit. Ale s rodiči, jako nesvěřuju se jim.

T: Ne.

P3: To už jim spíš potom ukážu nějakou věc, kterou jsem udělal. Mamka řekne: „Ano, líbí se mi to, nelíbí se mi to.“ Jak kdy, ale že bysem jim říkal, že...

T: Dobře. A jak dlouho to vaši ví? Ví to od začátku třeba, nebo až po nějaké době?

P3: Od začátku to neví, ale myslím si, že ono se to zase tajit nedalo, když mě viděli v televizi, jak jsem o tom mluvil, a tak dále. Takže asi tak. A.

T: Rozhovor s mediální hvězdou.

P3: Ne, jako měl jsem nějaké projekty, které jsme řešili v televizi, nějaké noviny a kokokiny už na Slovensku, ale to je jedno. Zatajit to nějak, to už potom chodil každý soused a „Ty si maluješ kokotinky?“ A i díky tomu jsem chytil i nějaké bulsos a takové věci.

T: Takže všechno zlé, je k něčemu dobré?

P3: To nebylo nikdy špatné, já jsem ten rozhovor dával stejně jako v té době se souhlasem, jako teď s tebou. Tak.

T: Jasně. A co se týče přátel? Máš vyloženě z okolí writeningu?

P3: Ne, to vůbec. To je, to se nedá, jakože popsat. Nebo zase těch lidí, co writuje je fakt velmi málo a nevím no. Že by jsem měl jen pět kamarádů, to by mi nestačilo.

T: Tak to nemyslím, máš i mimo.

P3: No jasně, šak jako určitě.

T: A rozmlouvali ti to někdy? Třeba, žes měl zážitek, kdy ti kámoš řekl: „Hele to je hnus, přestaň“.

P3: Ta to se mi nikdy nestalo, že by mi někdo říkal, že at' nemaluju, nebo tak. Jako nevím, nemám takové kamarády teda. Z mého blízkého okolí mi to nikdo neřekl, že přestaň malovat, je to špatná cesta a tečka.

T: A změnil se nějak ty vztahy, když si začal, hmmm, malovat? Jako okruh, jestli se ti nějak změnil?

P3: Jakože, tak změnil se i z mého pohledu, že priority a tak dále. Ale myslím si, že mi je jedno, co si ti moji, úzcí přátelé, úzký okruh lidí, co mám, tak vím, že oni to tolerují a každý si dělá, co chce, anebo svoje nějaké věci, ale tak. Řeknu ti, že teď si dávám

věci na Facebook, kde mám lidi, kteří jsou i ze širokého i z toho jiného okruhu, nebo tak dál. Vidí to každý, nějak to netajím, nebo nevím, a tak dále. A nepsal mi tam nikdo, že přestaň malovat.

T: Ehmm, takže spíš to pozitivní. A kde třeba se nejvíc cítíš sám sebou, nějaké to vyložené místo?

P3: Kde se cítím sám sebou? Kokos. Fu, tak to je otázka. (dlouhá pomlka) Tak na to ti ani neumím odpovědět.

T: Takže není místo kam dojdeš a.

P3: A jako že jsem úplně nejvíc spokojený?

T: No.

P3: Tak asi do kostela, když dojdu (smích). Takové svícení. Aleluja. Ale ne, šak. Nevím no. Já se cítím všude dobře. Dám si špeka na lavičce a je mi jedno, jestli jsem tam, nebo tam. Chápeš, jo. Tam, hen tam. Vůbec to neřeším.

T: Chápu, jo. A kde se tak nejvíc pohybuješ?

P3: Všude, létám nahoru, dolu.

T: (smích)

P3: Jak to UFO.

T: A kam nejčastěji tvoříš chodit takhle?

P3: Nejčastěji? Tak, nejčastěji tvoří člověk doma, nějaká ta příprava, nebo tak.

T: A na veřejnosti?

P3: Teď je krátká příprava anebo co. Ale dělám doma i plátna, dělám do školy designy, dělám všechno možné. A když jde sem malovat, tak je to většinou asi podchod u nádraží.

T: Ehmm.

P3: Anebo šestnáctka. Jouu.

T: A s jakými reakcemi se nejčastěji setkáváš, když tvoříš?

P3: Tak jako myslím si, že ty reakce jsou celkem spokojené. Nestalo se mi, že by vysloveně přišel někdo. Třeba 3% z lidí, co projdou, jsou staré babky, co ze zásady ti musí říct něco, i kdyby tam člověk kreslil Ježíše, prostě anebo z takového tématu. Tak řekne, že má křivé oči nebo něco, že je to hnusné. Ale jinak lidi v pohodě, já říkám, že dělám barevné věci a takové přívětivé, okaté a takové. Takže všichni jsou spokojení.

T: A myslíš, že se nějak ten přístup změnil těch lidí třeba, od té doby, co si začal tvořit? Teď jak si říkal ty staré babky.

P3: Tak.

T: Že je to teď jednodušší, nebo?

P3. Tak jednodušší to určitě není. Aaa jak se změnil ten přístup? Tak určitě se to trochu zmedializovalo, že graffiti se stává takovým možná až maistreamem bych řekl. Že člověk to vidí v reklamách, vidí to prostě v marketingu, já nevím celkově v kultuře. Člověk se dívá na televizi a vidí tak graffiti všude. I tu hiphopovou kulturu. To se s tím hodně spojuje prostě. Nevím no. Teď to lidi více tolerují. Teď se dělají jiné věci, když se dělali čistě ortodoxní bomby, tvary a tak dále prostě v ulicích. Dělaly se i charaktery, ale prostě to bylo někde jinde prostě. V takovém trochu undergroundu, teď je to trochu maistreamem a právě proto ti lidi to akceptují a tak dále, ale.

T: Takže je to lepší.

P3. I to, že vznikly nějaké legální zóny, že lidé vědí o tom, že je to légal tady a tak dále. Určitě nikdo není spokojený, když najde grafit na svém domě, že?

T: Jo.

P3: Tak ono je to hlavně o tom respektování a. Je to prostě velmi takové široké téma, že o tom člověk může polemizovat 300 dní, i tak se nikdy nedostane ke konci, protože

graffiti to je úplně široký pojem, protože ono to není o tom, co je graffiti, protože to nikdo nemůže pojmenovat, prostě, anebo definovat, protože vždycky to může někdo posunout dál, jako umění. A já by sem řekl, že je to jakoby nový směr v umění, že prostě lidi jdou a malují něco na stěnu. Prostě ještě jsou schopní za to být stíhaní, prostě můžou jít do vězení a tak dále.

T: Ještě to není legální,

P3: Aaaa.

T: ale už je to lepší.

P3: Ale celkově, že je to něco nepochopitelného, že někteří umělci jakože tvořili, tak taky mohli být stíhaní a tak dále. Ale tvořili někde doma a jako nevím, no. Nikoho nenapadlo jít dělat do ulice, až jednoho dne v New Yorku.

T: Jednoho.

P3: Prostě je to spojené s určitou komunitou a tak dále.

T: Jasně.

P3: Takže říkám, že je to strašně široké téma a dá se o tom polemizovat a je to o těch lidech, prostě každý jeden člověk graffiti je úplně výjimečný a prostě milion odpovědí by si dostala.

T: a je ještě něco, co bys dodal, co tě napadne?

P3: Ne, ne.

T: o čem jsme třeba nemluvili?

P3: Tak celkově si myslím, že si to zahrnula všechno, no. Jako jestli si to chtěla slyšet z toho jednoho pohledu jednotlivce, tak jako to vnímám já, oni, on, tak asi tak.

T: Tak jo, tak díky moc.